Moorsel Viktor

Csendesedő hullámok a Tajvan-szorosban? Az elmúlt időszak kínai-tajvani közeledésének értelmezése

GROTIUS E-KÖNYVTÁR
2009

Sorozatszerkesztő
Horváth Jenő

Moorsel Viktor

Csendesedő hullámok a Tajvan-szorosban? Az elmúlt időszak kínai-tajvani közeledésének értelmezése

GROTIUS E-KÖNYVTÁR
2009

Tartalomjegyzék

Bevezetés / 5
1. Tajvan: „Made in China?" – a konfliktus történelmi háttere / 8
2. A Csen-korszak öröksége a szoros-közi kapcsolatok alakulása szempontjából /10
    2.1. Kezdeti nyitás peking felé
    2.2. Ellenségessé váló kapcsolatok
    2.3. Dollárdiplomáciai párharc
3. Egy új korszak kezdete: Ma Jing-csiou hatalomra kerülése / 15
    3.1. A Kuomintang választási győzelemének háttere
    3.2. Peking reakciója
    3.3. Felélénkülő szoros-közi együttműködés
    3.4. Diplomáciai „fegyverszünet"
4. Szoros-közi biztonsági dilemmák / 22
    4.1. A fegyverkezés kérdése
    4.2. Peking új típusú fegyvere: a szoros-közi kapcsolatok elmélyítése
5. A harmadik főszereplő: az Egyesült Államok / 28
    5.1.Washington Tajvan politikája – rövid történelmi áttekintés
    5.2. Feszült viszony a Csen-korszak alatt
    5.3. Normalizálódó kapcsolatok
Összefoglalás / 33
Következtetések / 34
Irodalomjegyzék / 37

Bevezetés

Még 2005-ben a kínai vezetés jó szándéka jeléül két óriáspandát ajánlott fel Tajvan szigetének.[1] Peking ezen gesztusa a külső szemlélő számára a kínai közeledési politika egy újabb, látványos megnyilvánulásának tűnhet, ám a jogi háttér ismeretében ez korántsem ilyen egyértelmű. Az óriáspanda kizárólag Kínában őshonos, ritka, védett állatfaj. Az 1975-ös, a veszélyeztetett növény- és állatfajok nemzetközi kereskedelméről szóló washingtoni egyezmény értelmében pedig a védett állatok adományozása csak a befogadó ország vezetésének engedélyével, ellenszolgáltatás fejében lehetséges, ajándékként nem. Országon belül viszont az illetékes szerv bármely állatkertnek ajándékozhat az állatokból.[2]

Az előző tajvani elnök, Csen Suj-pien több ízben is kitért az elől, hogy elfogadja a felajánlott pandapárt és diplomatikusan arra hivatkozott, hogy az állatok természetes környezetükből kiszakítva nem éreznék jól magukat. Peking ennek ellenére továbbra is kitartott amellett, hogy a két medvét, Tuan Tuant és Jüan Jüant ellenszolgáltatás nélkül Tajpejnek adja (a pandák elnevezése sem véletlen, a *„tuanjüan”* szó jelentése magyarul „egység, újraegyesülés”).

A „trójai pandák”[3] sorsának alakulása ugyanakkor a 2008 tavaszán tajvani elnökké választott Ma Jing-csiou hatalomra kerülésével gyökeres fordulatot vett. A Kuomintang színeiben induló új elnök már megválasztását követően nem sokkal jelezte: Tajpej a szoros-közi kapcsolatok rendezésének jegyében elfogadja a felajánlott medvepárt.[4] A felek közötti egyeztetések viszonylag gyorsan lezajlottak, így alig több mint fél év elteltével a két panda megérkezhetett új otthonába, a tajpeji állatkertbe, ahol immár bármely tajvani megcsodálhatja a „szecsuáni jövevényeket.”[5]

Az óriáspandák sorsának alakulása kiválóan szemlélteti, milyen jelentős változások mentek végbe az elmúlt időszak során a kínai-tajvani kapcsolatokban. Szűk egy évvel ezelőtt a Peking és Tajpej közötti viszony még olyannyira ellenséges volt, hogy a két vezetés hivatalosan csak elvétve érintkezett egymással. Ehhez képest a májusban megválasztott új tajvani elnöknek gyorsan sikerült megtalálnia a közös hangot Pekinggel és elérnie, hogy a felek számos, mindaddig tabunak számító gazdasági, kulturális, sőt, még néhány politikai kérdés kapcsán is egyezségre jussanak.

---

[1] A pandák ajándékozása már 1957 óta bevett gyakorlatnak számít Peking részéről. Kína hasonló diplomáciai gesztust eddig kilenc másik ország esetében tett, többek között az Egyesült Államoknak és Japánnak is küldött egy-egy pandapárt.

[2] Vámos [2006] 71. o.

[3] Uo.

[4] China renews giant panda offer to receptive Taiwan, Reuters, http://www.reuters.com/article/worldNews/idUSTP6636420080404

[5] A tajvani vezetés viszonzásképp egy sika őzet és egy meglehetősen ritka, a kihalás által is fenyegetett kecskefajtát küldött Pekingnek. Az esemény ugyanakkor heves tiltakozást váltott ki a sziget függetlenségét támogató ellenzék körében, szerintük ugyanis Kínának az a célja a pandákkal, hogy megnyerje a tajvaniak „szívét és eszét” és így elérje Tajvan Kínával történő egyesülését. Voltak, akik egyenesen bejelentették, hogy bojkottálni fogják az állatokat, sőt, családtagjaikat sem engedik a közelükbe. Mások azt az iróniától sem mentes javaslatot tették, hogy Tajpejnek két Tajvanon őshonos majmot kellene küldenie Pekingnek „Tai Tai” és „Du Du” névvel, melyek neve egybeolvasva „tajvani függetlenséget” jelent. Forrás: *The wait is over, the pandas finally arrived.* CNA News, http://www.cna.com.tw/cnaeng/TopicNews/ShowTopicNews.aspx?TopicNo=27

Egyre inkább úgy tűnik tehát, hogy Ma Jing-csiou hatalomra kerülése mérföldkőnek számít a tajvani-kínai kapcsolatok fejlődése szempontjából. Elődje, Csen Suj-pien – aki 2000-2008 között volt a sziget elnöke – mindig is gyanakvóan tekintett Kínára és lehetőségeihez mérten igyekezett gátat szabni a két terület közötti kapcsolatok fokozatos mélyülésének, emellett nem volt híjában a Peking-ellenes megnyilatkozásoknak sem. Ehhez képest hatalmas előrelépésnek számít, hogy Tajpej jelenleg – immáron Ma Jing-csiou elnöksége alatt – egy szabadkereskedelmi övezet kialakításával kapcsolatban egyeztet Pekinggel, sőt, felvetődött a felek közötti békeszerződés megkötésének lehetősége is, melynek nyomán a Kína és Tajvan között már mintegy hatvan éve érvényben lévő hadiállapot is megszűnhetne.[6] Ezen kívül még számos más kérdéssel kapcsolatban is felélénkült a Peking és Tajpej közötti párbeszéd, melyekről tanulmányomban is szót ejtek majd.

A fent említett pozitív fejlemények ellenére fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a két terület kapcsolataiban megindult látványos fejlődésnek szükségszerűen kell, hogy legyenek bizonyos határai. Mindez abból fakad, hogy továbbra is számos – többek között a politikai és identitásbeli szembenállásban gyökerező – alapvető ellentét maradt fenn Peking és Tajpej között, melyek feloldása radikális álláspontbeli változást kívánna meg legalább az egyik fél részéről.

Tanulmányomban éppen arra kívánok rámutatni, hogy bizonyos – a Kína és Tajvan közötti konfliktus megoldása szempontjából kulcsfontosságú – kérdéseket illetően az álláspontok egymáshoz való közelítése már-már leküzdhetetlen akadályokba ütközik. Ennek következtében – rövid és hosszú távon egyaránt – csekély esélyt látok a Tajvan-kérdés békés, a felek közötti párbeszédre és kompromisszumokra épülő végleges rendezésére. Elképzelhetetlennek tartom például, hogy Peking bármilyen engedményt tenne az általa képviselt „egy Kína” elv kapcsán – mely kimondja, hogy csak egy Kína létezik, a Kínai Népköztársaság, mely egyben a kínai nép egyetlen törvényes képviselője, továbbá, hogy Tajvan a Kínai Népköztársaság elidegeníthetetlen része –, vagy, hogy Tajpej egy, a sziget de facto önállóságát kézzelfoghatóan sértő megállapodást írna alá a kínai vezetéssel.

Ráadásul a Peking és Tajpej közötti légkör továbbra is igen bizalmatlan. Mindezt tajvani részről jól mutatja, hogy a sziget vezetése üdvözölte azt az újabb, több milliárd dollár értékű fegyvercsomagot, melyet a Pentagon még ősszel állított össze Tajvan számára. A fegyverekre éppen egy Kína részéről történő esetleges támadás kivédéséhez van szüksége a szigetnek. Másrészt Peking nemhogy csökkentené, hanem továbbra is fokozatosan növeli a Tajvan-szorosba telepített rakétái számát, amelyeket épp a sziget elleni offenzíva keretében vetne be.

Már a fentebb említett példák is jól érzékeltetik, mennyire összetett konfliktus rejtőzik a Tajvan-kérdés mögött. Mégis, e tanulmányban kísérletet teszek arra, hogy a kérdést több szempontból szemügyre véve elemezzem a szoros-közi kapcsolatok fejlődését, elsősorban az elmúlt néhány év történéseire koncentrálva. Ugyanakkor helyenként szükségesnek éreztem néhány korábbi eseményre is kitérni annak érdekében, hogy a jelenlegi folyamatok értelmezését megkönnyítsem.

A Tajvan-kérdés mögött a távol-keleti térség egyik fő, immár hosszú évtizedek óta megoldatlan biztonságpolitikai problémája húzódik meg. Emellett a kérdés azért is aktuális, mivel egy esetleges szoros-közi konfliktus nem korlátozódna pusztán Kínára és Tajvanra, hanem a nemzetközi közösség több szereplőjét is érintené. Nem titok például, hogy a Tajvan-kérdés napjainkra az amerikai-kínai kapcsolatok legérzékenyebb pontjává nőtte ki magát, mely a felek közötti katonai összecsapás kockázatát is magában hordozza.

[6] Tanulmányomban „Kína” alatt a Kínai Népköztársaságot, míg „Tajvan” alatt a Kínai Köztársaságot és az igazgatása alá tartozó Penghu, Kinmen és Matsu szigeteket értem.

A Tajvan-kérdéssel hagyományosan elsősorban angolszász és tajvani kutatók foglalkoznak, emellett azonban találkozhatunk számos, a világ más tájairól – így hazánkból– származó szakértők munkáival is. A 50-es évektől több olyan, kutatókból álló csoport is alakult az Egyesült Államokban, mely többek között a Tajvan-kérdés regionális és globális biztonságpolitikai vonatkozásainak elemzésével foglalkozik.[7]

A témával foglalkozó szakirodalom nagy része ugyanakkor hajlamos elhanyagolni, vagy akár teljesen figyelmen kívül hagyni a kínai-tajvani kapcsolatok bizonyos dimenzióit. Viszonylag kevés szó esik például a tajvani identitás szoros-közi kapcsolatokra gyakorolt hatásáról, Tajvan nemzetközi mozgásterének bővítésére tett kísérleteiről és annak eredményeiről, vagy éppen a két terület közötti egyre növekvő gazdasági interdependencia kérdéséről. Tanulmányomban arra törekedtem, hogy egy átfogó, többdimenziós képet nyújtsak a Kína és Tajvan között jelenleg fennálló viszonyokról.

Tanulmányom elején röviden ismertetem a konfliktus történelmi hátterét, egyben bemutatva a Tajvanon még a Csang Kaj-sek rezsim alatt kiépült diktatórikus rendszer fokozatos demokratizálódásának folyamatát is. A tanulmány következő két részében egyrészt Csen Sujpien elnökségének örökségét, másrészt a Ma-adminisztráció eddigi tevékenységét vizsgálom. Ezzel kapcsolatban látni fogjuk, milyen éles kontrasztban áll egymással a két elnök egyes kérdésekhez – mindenekelőtt a Pekinggel való kapcsolatokhoz – való viszonyulása. A következő részben két olyan problémával – a szoros-közi fegyverkezés kérdésével, illetve Tajvan Kínától való egyre nagyobb fokú gazdasági függőségével – foglalkozom, melyek mára komoly nemzetbiztonsági kérdésekké nőtték ki magukat. Ráadásul a fegyverkezés folytatása hosszabb távon komolyan próbára teheti a felek közötti megbékélést is. Az utolsó előtti részben szemügyre veszem a konfliktus harmadik főszereplője, nevezetesen az Egyesült Államok Tajvan-politikájának fejlődését, külön hangsúlyt fektetve George W. Bush adminisztrációjának gyakorlatára, valamint az Obama kormány által a kérdést illetően eddig tett nyilatkozatokra. Végül, a tanulmány utolsó részében értelmezem az előző fejezetekben bemutatott folyamatokat és kísérletet teszek annak felvázolására, hogy miként alakulhatnak a szoros-közi kapcsolatok a jövőben.

[7] Tanulmányomat egyrészt ezekre, az elmúlt évek során megfogalmazott szakértői véleményekre építem fel. Másrészt a napjainkban zajló események dinamikájának nyomon követéséhez a mindennapi sajtóhírek széles-körű felhasználása is elengedhetetlenné vált. Utóbbiak esetében a www.taiwansecurity.org tudományos internetes hírportál által közzétett sajtóhíreket vettem alapul, tekintve azok időszerűségét és megbízhatóságát. A *Taiwan Security Research* egyébként a szigettel kapcsolatos, illetve regionális biztonsági kérdésekkel foglalkozik.

Tajvan: „Made in China?” – a konfliktus történelmi háttere

Peking még korábban elérte, hogy Hongkong és Makaó az úgynevezett „egy ország, két rendszer” modell keretében – különleges közigazgatási területként – csatlakozzon Kínához és ezt szeretné Tajvannal kapcsolatban is kikényszeríteni.[8] Azonban a sziget esetében a helyzet koránt sem ilyen egyszerű. Egyrészt, míg Hongkongnak és Makaónak közvetlen szárazföldi határai vannak a Kínai Népköztársasággal, addig Tajvant több mint 100 tengeri mérföldnyi távolság választja el a szárazföldtől. Másrészt ez a távolság, valamint a sziget történelmének alakulása lehetővé tette, hogy Tajvan több mint egy évszázadon át különállóan fejlődjön a szárazföldi Kínától.

Ráadásul, amennyiben vetünk egy pillantást a sziget történelmére, láthatjuk, hogy a szárazföldi Kína csak meglehetősen kevés ideig birtokolta Tajvant. A sziget kínaiak által történő elfoglalására még 1662-ben került sor. Ekkor szerezte meg a területet a hollandoktól az a Cseng Cseng-kung, aki akkoriban a Csing dinasztiával szembeni ellenállás vezetője volt. Tajvan a Csengek uralma alatt került igazán a kínai civilizáció hatókörébe, hiszen ekkor indult meg etnikai, nyelvi és adminisztratív szempontból a sziget „kínaizálása”, valamint a kínai kormányzati rendszer kiépítése. Ekkortól kezdve a kínai etnikum számban mindig felülmúlta az őslakosokat. A 17. század végétől a 19. század közepéig néhány százezerről több mint hárommillióra növekedett a betelepülő kínai népesség száma.[9] A Kína és Tajvan közti szembenállás már csak ezért sem kap etnikai, vallási, vagy nyelvi színezetet (például Koszovóval ellentétben). Az ellentét oka elsősorban politikai jellegű és alapja az, hogy az elmúlt 113 évben Tajvan csak rövid időn keresztül, a kínai polgárháború utolsó éveiben képezte részét a szárazföldi Kínának. Ugyanakkor a tajvani kormányzat az utóbbi 60 évben Peking bármiféle beleszólása nélkül, egymaga gyakorolja a de facto kormányzati hatalmat a szigeten.

Tajvant az 1894-95-ös japán-kínai háborút lezáró Simonoszeki béke értelmében Japán szerezte meg. Világháborús vereségüket követően azonban a japánok kénytelenek voltak feladni kínai hódításaikat – így Tajvant is – és letenni a fegyvert. Minderre a Csang Kaj-sek vezette Kuomintang (Nemzeti Párt) seregei előtt került sor. Nem sokkal később kiújultak a harcok az Egyesült Államok által támogatott Kuomintang és a Kínai Kommunista Párt (KKP) között.[10] 1948-49-re a kommunisták fokozatosan kiszorították vetélytársaikat a szárazföldről és 1949. október 1-én kikiáltották a Kínai Népköztársaságot. Ezt követően Csang maradék katonáival és híveivel Tajvan szigetére menekült. Bár a nemzeti erők egyes elszigetelt egységei még folytatták a szárazföldi harcot, a Kuomintang végül teljes vereséget szenvedett a kommunistáktól (egyedül Tajvant és néhány kisebb szigetet sikerült megtartania).[11]

Csang Kaj-sek – miután 1949 decemberében Tajpejt a Kínai Köztársaság ideiglenes fővárosának kiáltotta ki – egy centralizált, diktatórikus rendszert épített ki Tajvanon, és tekintettel a Mao Ce-tung vezette kommunista erők által való fenyegetettségre, rendkívüli

[8] Erre Hongkong esetében 1997-ben, Makaó esetében pedig 1999-ben került sor.
[9] Jordán [2005a] 46. o.
[10] Utóbbi nem bízhatott a szovjetek közvetlen segítségében, mivel Moszkva ekkoriban még nem számolt a KKP győzelmének lehetőségével, így meglehetősen kevés támogatást nyújtott Maónak és seregeinek.
[11] Bár Peking tervezte Tajvan elfoglalását, a sziget inváziója a koreai háború 1950-es kitörésével gyakorlatilag meghiúsult.

állapotot vezetett be. A Kuomintang a 60-as évektől kezdve sikeresen futtatta fel a sziget gazdaságát – lefektetve ezzel a „tajvani gazdasági csoda" alapjait –, emellett erőszakos „kínaizáló" politikát gyakorolt, mellyel elsősorban a lakosság körében megmutatkozó nyelvi és kulturális különbségek felszámolását és a kínai identitás erősítését kívánta elérni.[12] A cél az volt, hogy elfogadtassák a helyi lakossággal azt a nézetet, mely szerint mind Tajvan, mind a szárazföldi Kína a Kínai Köztársaság részét képezik.[13] Minderre annak jegyében került sor, hogy a Kuomintang továbbra is a szárazföldi Kína feletti szuverenitás letéteményesének vallotta magát és nem mondott le a két terület majdani egyesítéséről.

A sziget vezetése és a helyi lakosság közötti feszült helyzet csak az 1980-as évek közepe táján, a rendkívüli állapot felfüggesztése után kezdett enyhülni, a demokratizálódási folyamattal párhuzamosan.[14] E folyamatban jelentős szerepet vállalt az a Li Teng-huj, aki még 1988-ban került a tajvani elnöki székbe. Li kezdetektől fogva sokat tett a sziget politikai rendszerének demokratizálásáért. Ennek eredményei már a 90-es évek közepére kezdtek megmutatkozni: engedélyezték az ellenzéki pártok megalakulását, megszüntették a gyülekezési- és szólásszabadságra vonatkozó korlátozásokat, valamint fokozatosan eltörölték a cenzúra intézményét is. Ennek következtében megindulhatott például egyes, korábban tabunak számító eseményekről folytatott diskurzus, és legálissá vált a tajvani őshonos nyelvek használata is.

E folyamat abban csúcsosodott ki, hogy 1996-ban közvetlen, demokratikus elnökválasztást tartottak a szigeten. A helyi lakosság többsége a tajvani születésű Li-t támogatta, aki ily módon legitimálni tudta elnöki hatalmát. Li új irányvonalat képviselt a Kuomintangon belül, a „Tajvan mindenekelőtt" irányvonalat, és rendkívül sokat tett a tajvani identitás erősítéséért. Arra törekedett, hogy egységesítse a tajvaniakat és a szárazföldről érkező kínaiakat. Ő használta először 1994-ben az „új tajvaniak" (*New Taiwanese*) megnevezést, utalva ezzel azokra a szárazföldről betelepült kínaiakra, akik önazonosságuk meghatározásában eljutottak arra a szintre, hogy tajvaninak vallják magukat. Mint mondta: „Bárki, aki Tajvanon él és szereti a szigetet, új tajvaninak tekinthető."[15] Fontos megemlíteni továbbá, hogy Li volt az első olyan elnöke a szigetnek, aki – egy 1999-ben elhangzott hivatalos beszédében – államok közti dimenzióba helyezte a kínai-tajvani kapcsolatokat.[16]

Azzal, hogy a következő, 2000-es elnökválasztáson már egy ellenzéki jelölt győzedelmeskedett, a tajvani demokratikus átrendeződés egyre inkább kezdett kiteljesedni. Ezt tetőzte be az a tény, hogy a 2001-ben megtartott parlamenti választásokon a Kuomintang elvesztette addigi abszolút többségét a törvényhozásban. Tajvanon valódi rendszerváltás zajlott le, melynek nyomán egy olyan többpárti demokratikus rendszer jött létre, mely ritkának számít a délkelet-ázsiai térségben.

---

[12] Minderre annak jegyében került sor, hogy a Kuomintang továbbra is a szárazföldi Kína feletti szuverenitás letéteményesének vallotta magát és nem mondott le a két terület majdani egyesítéséről.

[13] Wang [2005] 91. old.

[14] Jordán [2005a] 192. old.

[15] Dreyer [2003] 8. o. hivatkozik Lee Teng-hui [1999] The Road to Democracy. Taiwan's Pursuit of Identity, published by PHP Institute, Inc. Tokyo, 200. o.

[16] Talán ennek köszönhető, hogy a 2000-es választások idején pártja már nem Li-t indította az elnöki pozícióért. Ráadásul egy évvel később ki is zárták a Kuomintangból, arra hivatkozva, hogy tevékenységével aláássa pártja egységét. *KMT accuses Lee Teng-hui of betrayal*, Straits Times, http://taiwansecurity.org/News/2001/ST-100901.htm Letöltés ideje: 2008. május 3.

2. A Csen-korszak öröksége a szoros-közi kapcsolatok alakulása szempontjából

2.1. Kezdeti nyitás Peking felé

A 2000-ben megtartott második tajvani közvetlen elnökválasztáson a Kuomintang jelöltjével szemben a legnagyobb ellenzéki erő, a nyíltan Tajvan függetlenségét támogató Demokratikus Haladás Pártja (DHP) által állított jelölt, Csen Suj-pien győzedelmeskedett.[17] A Tajvan és Kína közti gazdasági kapcsolatok mélyítésének ígéretével kampányoló Csen megválasztásával úgy tűnt, új szakasz kezdődhet a szoros közi kapcsolatokban, melyek elődje, Li Teng-huj elnökségének utolsó éveiben igencsak lehűltek. Beiktatási beszédében Csen Suj-pien kifejtette, hogy a szárazfölddel kapcsolatos politikájának alapelve „a jó szándék, az aktív együttműködés és a tartós béke".[18] Emellett az úgynevezett „új öt nem" elv szem előtt tartására is ígéretet tett (azaz, hogy Tajvan: nem kiáltja ki függetlenségét; nem változtatja meg hivatalos nevét; nem módosítja alkotmányát olyan értelemben, hogy abban a szoros-közi kapcsolatokat államköziként rögzíti; nem ír ki népszavazást a status quo megváltoztatásának célzatával; és nem szünteti meg a Nemzeti Újraegyesítési Tanácsot, valamint nem törli el a Nemzeti Újraegyesítési Irányelveket).[19]

Csen, megválasztását követően számos olyan rendelkezést hozott, melyek a Tajvan-szoros két oldala közötti kereskedelmi korlátozások enyhítését eredményezték. Intézkedései közül különös fontossággal bírt egy szakértői konferencia összehívása 2001 májusában, mely a tajvani-kínai gazdasági kapcsolatok jövőbeli irányvonalát volt hivatott megvitatni. A konferencia résztvevői egyértelműen az aktív nyitási politika mellett tették le a voksukat, így ezt követően sorra születtek azok a rendelkezések, melyek tovább oldották a Kínával szembeni korlátozásokat.

Azonban Csen mindvégig tisztában volt a Kínától való túlzott mértékű gazdasági függőség veszélyeivel. Ezt jól mutatja az is, hogy az úgynevezett „három kapcsolat" – a szállítási, kereskedelmi és postai kapcsolatok – teljes körű kiépítése helyett azok korlátozott megvalósítását, vagyis az úgynevezett „három mini kapcsolat" kiépítését támogatta, ami természetesen nem volt ínyére Pekingnek.[20]

2.2. Ellenségessé váló kapcsolatok

Arra reagálva, hogy a DHP politikai programjának nem titkoltan Tajvan függetlenségének támogatása is részét képezte, Peking kezdetektől fogva ellenséges magatartást vett fel az

[17] A DHP-t még 1986-ban alapították, de csak a 90-es évek elejétől vált fontosabb politikai tényezővé. Kezdetben a sziget függetlenségének kivívása még nem szerepelt célként a párt programjában, mely ekkoriban elsősorban a környezetvédelem és a demokratikus értékek mellett kampányolt. Miután – a közvetlen elnökválasztás és törvényhozási választások gyakorlatának kialakulásával – több fontos célkitűzését is elérte, a DHP immáron Tajvan függetlenségének előmozdítását tűzte ki fő céljául. Ez az újonnan meghirdetett függetlenségpárti politika meglehetősen radikális volt, így nem véletlen, hogy a párt 2000-es választási kampánya során már egy jóval mérsékeltebb álláspontot képviselt a szavazók, Washington és Peking irányába is. Mindennek meg is lett az eredménye, hiszen a tajvani szavazók többsége a DHP jelöltje, Csen Suj-pien mellett tette le a voksát.

[18] Vámos [2006] 75. o.

[19] *DPP clarifies position, sticks to 'five no's'*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2002/08/06/159162

[20] Tanner [2007] 65. o.

újdonsült tajvani vezetéssel szemben, és sorra visszautasította Tajpejnek a szoros közi kapcsolatok javítására irányuló kezdeményezéseit. A kínai-tajvani kapcsolatok fokozatos romlásnak indultak, mely odáig vezetett, hogy Csen 2002-ben a sziget és a Kínai Népköztársaság viszonyát államok közötti kapcsolatnak nevezte, és ezzel immáron egyértelműen szembehelyezkedett Peking álláspontjával.[21] Csen emellett egy, a sziget státuszával kapcsolatos népszavazás kiírását is kilátásba helyezte, ezzel is nyíltan szembemenve az „öt nem" betartására tett korábbi ígéretével.

A tajvani elnök megnyilatkozásai azt követően kezdtek el különösen szélsőségessé válni, hogy Peking 2005. március 14-én elfogadta az úgynevezett „elszakadás-ellenes törvényt", melyben nyíltan szembeszegült a Tajvan-kérdés mindennemű, az „egy Kína" elvvel össze nem egyeztethető rendezésének lehetőségével. Bár a dokumentum nagy része Peking Tajvannal kapcsolatos hivatalos álláspontjának bemutatásáról, valamint az újraegyesítés békés elősegítésére vonatkozó módszerek ismertetéséről szól, a 8. cikkely meglehetősen kemény hangot üt meg. A törvény e része kimondja, hogy „annak esetén, ha a 'Tajvan függetlenségét pártoló' szakadár erők bármilyen név alatt, bármilyen módon megpróbálnák elérni Tajvan Kínától való elszakadását (…) vagy a békés újraegyesítés lehetőségei végképp kimerülnek, a [kínai] államnak 'nem-békés eszközökhöz és egyéb szükséges intézkedésekhez' kell folyamodnia annak érdekében, hogy megvédje Kína szuverenitását és területi integritását."[22]

Csen 2006-os újévi köszöntőjében már arról beszélt, hogy elnöksége hátralevő részében mindent meg fog tenni a tajvani identitás erősítése, valamint egy új tajvani alkotmány kidolgozása érdekében.[23] Ezt követően 2006 februárjában bejelentette a még 1990-ben, Tajvan és a Kínai Népköztársaság újraegyesítésének előmozdítására kormányszervként felállított Nemzeti Újraegyesítési Tanács, és vele együtt e tanács által megfogalmazott újraegyesítési irányelvek megszűnését.[24] A fenti lépéseknek nemcsak Pekingben, Washingtonban és a tajvani ellenzék körében volt nagy visszhangja, hanem magán a DHP-n belül is. Csen bejelentésére reagálva a párt több magas rangú politikusa is úgy nyilatkozott, nem tudott az elnök ilyen irányú szándékairól.[25] A DHP egyidejűleg kezdett egyre megosztottabbá válni. A párt súlyos vereséget szenvedett a 2006-os tartományi- és polgármesteri székekért folyó választásokon, amire reagálva előbb a miniszterelnök, majd néhány nappal később a DHP-s kormány is lemondott. Az újjáalakuló kabinetben már több, Csen szélsőséges politikájával szimpatizáló politikus is helyet kapott.[26]

Csen Tajvan nemzetközi mozgásterét is növelni szerette volna. Ennek érdekében elnöksége alatt Tajpej kitartóan ostromolta tagsági kérelmével a különböző nemzetközi szervezeteket. Nemzetközi mozgásterét kibővítendő Tajvan felvételét kérte többek között az ENSZ-be és a WHO-ba is. Ezek a csatlakozási kísérletek azonban egytől-egyig elbuktak azon a tényen,

---

[21] Csen az úgynevezett „két Kína" elvet képviselte, mely lényegét tekintve a még Li Teng-huj által 1999-ben megalapozott nézethez való visszatérést jelentette. Li egy, a Deutsche Welle-nek adott interjújában úgy jellemezte a Kína és Tajvan közötti viszonyt, mint egy „államok közötti, vagy legalábbis egy speciális államok közötti" kapcsolatot. Az interjú teljes szövege hozzáférhető a http://www.fas.org/news/taiwan/1999/0709.htm címen.

[22] A törvény teljes szövege hozzáférhető a http://www.taiwandc.org/aslaw-text.htm címen.

[23] Csen 2006-os újévi köszöntője hozzáférhető a http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/4-oa/20060101/2006010101.html címen.

[24] Dumbaugh [2008d] 2. old. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy a Nemzeti Újraegyesítési Tanács fennállta az utóbbi időben inkább csak szimbolikus jelleggel bírt, annál is inkább, mivel előzőleg utoljára 1999-ben ült össze.

[25] Uo. 4. old

[26] Uo. 21. old.

hogy Tajvant a tagok többsége nem tekinti szuverén államnak és ezzel együtt – ha egyáltalán napirendre kerül a kérdés – felvételét sem szavazta meg. Emellett Peking is mindent megtett annak érdekében, hogy az összes lehetséges fórumon blokkolja Tajpej ilyen jellegű törekvéseit. Így a DHP ezen a téren nem tudott túl sok eredményt felmutatni. Bár a sziget 2002-es WTO csatlakozása első látszatra nagy sikernek tűnhet, látnunk kell azt, hogy Tajvan tagsága a Világkereskedelmi Szervezetben Pekingnek is érdekében áll. A nemzetközi szabályozásoknak megfelelően ugyanis a két területnek a jövőben tovább kell majd csökkentenie az egymással szembeni gazdasági és kereskedelmi jellegű korlátozásait, ez pedig teljesen összhangban van azzal a szigettel szemben néhány éve megfogalmazott újfajta kínai politikával, melyről a tanulmány egy későbbi részében még szót ejtek.[27] A tajvani elnök közvetlenül leköszönése előtt még azzal borzolta Peking és Washington kedélyét, hogy a 2008 májusában megtartott tajvani elnökválasztással egy időben népszavazást íratott ki az ENSZ-hez benyújtandó újabb csatlakozási kérelem témájában.[28]

Emellett Csen elnöksége alatt – elődjéhez, Li Teng-hujhoz hasonlóan – különböző módon igyekezett a helyi lakosság identitástudatát erősíteni és ezzel együtt háttérbe szorítani a tajvaniak szárazfölddel való politikai és kulturális azonosulását. Bár a tajvani lakosság szimpatizált Csennek a tajvani kultúrát és a szigeten honos, ugyanakkor erősen marginalizálódott nyelveket és dialektusokat támogató politikájával, mindezt beárnyékolták a kormányzat által egyéb területeken hozott vitatható döntések, valamint az elnököt és közeli bizalmasait övező különféle botrányok. Ennek köszönhetően Csen május 20-án meglehetősen népszerűtlen elnökként adhatta át utódjának, Ma Jing-csiou-nak a stafétabotot.

2.3. Dollárdiplomáciai párharc

A 70-es évek Tajvan számára a szinte teljes nemzetközi elszigetelődés kezdetét jelentették. Bár számos állam már az 50-60-as években megszakította diplomáciai kapcsolatait a szigettel, a tény, hogy Tajvant 1971-ben kizárták az ENSZ-ből – ezzel együtt a Biztonsági Tanácsból és a szervezet minden szakosított szervéből is – és helyére a Kínai Népköztársaságot vették fel, felgyorsította ezt a folyamatot. A 70-es években a sziget olyan jelentős szövetségeseit

[27] Szintén komoly eredménynek számított, hogy Csen – tekintve, hogy a Vatikán Tajvannal tart fenn diplomáciai kapcsolatokat – részt vehetett II. János Pál pápa 2005-ös temetésén. Így ő lehetett az első tajvani elnök, akinek hivatali ideje alatt lehetősége nyílt látogatást tennie Európában. Csen még az elnöki székből való távozása előtt ismét benyújtotta Tajvan tagfelvételi kérelmét a Világ Egészségügyi Szervezethez, a vitatott „Tajvan" – és nem a kevésbé provokatív 'Kínai Tajpej', vagy 'Tajvan (Kína)' – megnevezés alatt. Ma Jing-csiou élesen kritizálta ezt a lépést, tekintve, hogy az újabb próbálkozás – akkor még csak valószínűsíthető – kudarca már a kuomintangista vezetést terhelte. *WHO bid to use 'Taiwan' as title: Chen*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2008/04/11/2003408943 .

[28] Ráadásul a témán belül rögtön két népszavazási kérdésről is véleményt nyilváníthattak a tajvani polgárok, köszönhetően annak, hogy a vezető pártok képtelenek voltak javaslataikat egy kérdésben összegezni. A DHP által kezdeményezett népszavazási kérdés azt tudakolta, egyet ért-e az adott polgár azzal, hogy a sziget – a korábban javasolt Kínai Köztársaság megnevezés helyett – „Tajvan" névvel folyamodjon tagságért az ENSZ-hez. A Kuomintang által támogatott kérdés gyakorlatilag ugyanerre kérdezett rá, ám abban „Tajvan" helyett a „Tajvan, Kínai Köztársaság, vagy más, helyénvaló megnevezés" szerepelt. A népszavazás érvényességéhez és eredményességéhez a 16,8 millió szavazásra jogosult legalább felének kellett volna azonos módon voksolnia. Bár a kérdésekben véleményt nyilvánítók közel 90%-a igennel válaszolt, a leadott voksok száma végül nem érte el az eredményességhez szükséges küszöböt. Dumbaugh [2008a] 2. old.

veszítette el, mint például az Egyesült Államok, Japán vagy Kanada, de több európai ország is ekkoriban fordított hátat Tajpejnek. Tette mindezt azért, mert Peking világosan leszögezte: csak azokkal az államokkal hajlandó felvenni a diplomáciai kapcsolatokat, amelyek hivatalosan is elismerik az általa képviselt „egy Kína" elvet, azaz, hogy a kínai nemzet egyetlen törvényes képviselője a Kínai Népköztársaság. Mindez magában foglalta azt a szükségszerű lépést is, hogy ezeknek az államoknak meg kellett szakítaniuk hivatalos kapcsolataikat Tajpejjel.[29] Ennek ellenére még a 80-90-es években is volt jó néhány ország, melyet Tajvan meg tudott tartani szövetségeseként, igaz, számuk folyamatosan csökkent. Így alakult ki az a helyzet, hogy míg Tajvannal jelenleg csak 23, zömében közép-amerikai-, csendes-óceáni- és afrikai ország tart fenn diplomáciai kapcsolatokat, addig a Kínai Népköztársaságot több mint 170 állam ismeri el.

Mint arról már fentebb szó esett, a Csen adminisztráció egyik fő törekvése Tajvan nemzetközi mozgásterének bővítése volt. E cél érdekében a tajvani kormányzat – Pekinggel egyetemben – akár meglehetősen etikátlan eszközöket is kész volt bevetni. Nem véletlen, hogy Csen Sujpien elnöksége alatt egyre inkább kezdett elharapódzni Kína és Tajvan között a potenciális diplomáciai szövetségesekért folytatott küzdelem. Mind Peking, mind Tajpej dollár milliárdokat költött el annak érdekében, hogy megnyerje magának egyes országok vezetéseit és rábírja őket a diplomáciai kapcsolatfelvételre. A tapasztalatok ugyanis azt mutatják, hogy egyes kisebb, szegény államok korrupt vezetői általában könnyen meggyőzhetőek némi kenőpénzzel és/vagy az államuknak nyújtott gazdasági segélyekkel, befektetésekkel.[30] Némely ország az elmúlt évtizedek során több ízben is „kapcsolatot váltott" Peking és Tajpej között, attól függően, hogy éppen melyikük tett vonzóbb ajánlatot számára.[31]

Az anyagi úton való meggyőzés területén azonban Kínának – mivel mélyebbre tud nyúlni a zsebében – jobb lehetőségei vannak. Peking – hatékonyan alkalmazva a dollárdiplomácia eszközét – az utóbbi években már számos országot rá tudott bírni álláspontjának megváltoztatására és a Kínai Népköztársaság hivatalos elismerésére. A különféle kínai befektetések és pénzügyi támogatások ígérete nagy szerepet játszott például a vanuatui vagy Costa Rica-i vezetés néhány évvel ezelőtt meghozott döntésében.[32]

A Csen-adminisztráció hiába folyósított több állam számára is hatalmas összegű segélyeket, hiába ápolta folyamatosan személyes kapcsolatait a szövetséges országok vezetőivel, így sem tudta megakadályozni Tajvan nemzetközi elszigeteltségének fokozódását. Minden erőfeszítés dacára a sziget egyre inkább alulmaradt a dollárdiplomáciai küzdelemben. Tajvan egyedül a Csen korszak alatt nyolc diplomáciai szövetségesét – Csád, Szenegál, Libéria, Malawi, Macedónia, Costa Rica, Vanuatu és Grenada – veszítette el. Tajvani siker sztoriból

[29] Ezzel szemben Tajpej nem ragaszkodik ahhoz, hogy a vele hivatalos kapcsolatokat ápoló államok ne tartsanak fenn diplomáciai kapcsolatokat Pekinggel. Így a tény, hogy az úgynevezett „kettős elismertség" gyakorlata nem működik, Peking ellenkezéséből ered.

[30] Több állam esetében így egy meglehetősen sajátos „cserekapcsolat" alakult ki, melynek részeként a segélyeket gyakorlatilag a diplomáciai elismerésért cserébe kapták – és kapják jelenleg is – Pekingtől illetve Tajpejtől.

[31] A jelenlegi „csúcstartó" a Közép-afrikai Köztársaság, mely eddig három alkalommal tette ezt meg.

[32] Hozzá kell tenni, hogy manapság a Kínával, mint gazdasági nagyhatalommal fenntartott kapcsolatok megkerülése egyre inkább lehetetlenné válik Tajvan szövetségesei számára. Ahogy Oscar Arias Costa Rica-i elnök indokolta döntését: „Itt volt az ideje e döntés meghozatalának (…) Kína egy olyan realitás, melyet többé nem hagyhatunk figyelmen kívül." Forrás: *China, Costa Rica set up diplomatic ties*, The China Daily, http://www.chinadaily.cn/china/2007-06/07/content_889049.htm

ugyanakkor jóval kevesebb akadt: Tajpej mindössze Kiribatit és St Luciát tudta megnyerni magának.[33]

Az elvesztett diplomáciai szövetségesek közül a legnagyobb érvágást a sziget számára kétségkívül Costa Rica Tajpejtől való elfordulása jelentette. Mivel mindaddig mind a hét közép-amerikai ország Tajvant ismerte el a Kínai Népköztársasággal szemben, Tajpej – bár egyre inkább úgy tűnik, hogy alaptalanul – komolyan tartott attól, hogy Costa Rica döntését több más térségbeli állam vezetése is követni fogja, és így a sziget a maradék támogatóit is elveszítheti. Némileg ironikusan hat ugyanakkor, hogy éppen a diplomáciai kapcsolatokat Tajvannal megszakító Costa Rica volt az első állam, mely elismerte Koszovó függetlenségét.

A Csen elnökség utolsó éveiben elsősorban a csendes-óceáni szigetországokért folyt nagy harc a Kínai Népköztársaság és Tajvan között, mely a helyi politikusok megvásárlásában és az ottani választások befolyásolásában – a Kína- illetve Tajvan-barát jelölt hatalomra segítésén keresztül – egyaránt megnyilvánult.[34]

[33] St Lucia döntésének hátterében az áll, hogy a 2006-os helyi választásokon ismét az a jelölt győzedelmeskedett, aki egykoron a sziget Nagy Britanniával szembeni függetlenségi mozgalmának első számú vezetője volt, és aki hagyományosan szimpatizál Tajvannal. Sir John Compton 1964 óta mindössze kétszer, 1979-ben és 1996-ban veszítette el a helyi választásokat. Hatalomra kerülő vetélytársai mindkét ízben megszakították a kapcsolatokat Tajpejjel, ám Compton – amikor újból miniszterelnökké választották, így 2006-ban is – eddig mindig helyreállította azokat. St Lucia esete is jól példázza, annak kérdése, hogy az adott ország Pekinget vagy Tajpejt ismeri-e el, néhány állam esetében mindössze azon múlik, hogy éppen melyik párt vagy személy van hatalmon. Forrás: *Taiwan: Taipei seeks to restore diplomatic ties with St. Lucia*, UNPO, http://www.unpo.org/content/view/6023/236/

[34] Tajvant különösen kínosan érintette egy, még 2008 tavaszán kirobbant, meglehetősen nagy sajtóvisszhangot kiváltó botrány. Történt ugyanis, hogy a sziget vezetése még 2006-ban közel 30 millió dollárt utalt át egy magánszemélynek, megbízva őt, hogy közvetítőként ajánlja fel a pápua új-guineai vezetésnek az összeget Tajvan diplomáciai elismeréséért cserébe. Miután Tajpej belátta, nem képes magának megnyerni az új-guineai vezetést, 2006 végén lefújta az akciót. Ám a tajvani kormányzat hiába várt a pénzére, ugyanis hamarosan mind a közvetítő személynek, mind a millióknak nyoma veszett. Az eset később kitudódott, igen komoly foltot ejtve Tajvan nemzetközi megítélésén és közvetett módon hozzájárulva a DHP elnökválasztáson elszenvedett vereségéhez is. Forrás: *Taiwan's Vice Premier Under Suspicion in Scandal Over Diplomatic Outreach Funds*, Washington Post, http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/05/05/AR2008050501248.html

3. Egy új korszak kezdete: Ma Jing-csiou hatalomra kerülése

3.1. A Kuomintang választási győzelmének háttere

A 2008. március 24-i elnökválasztás eredménye önmagában nem okozott túl nagy meglepetést. A választást megelőzően napvilágot látó közvélemény kutatások eredményei és szakértői vélemények egybehangzóan a Kuomintang jelöltje, a korábbi tajpeji polgármester, Ma Jing-csiou győzelmét vetítették előre a DHP színeiben induló Frank Hsziével szemben.

A DHP számára baljós előjelek már korábban megmutatkoztak. A január 12-én megtartott parlamenti választásokon például a párt katasztrofális vereséget szenvedett a Kuomintanggal szemben; míg a parlamentben hagyományosan többséget élvező nemzeti erőknek és a hozzá közel álló kisebb pártoknak 81+5 helyet sikerült szerezniük a 113 fős testületben, addig a DHP-nak mindössze 27 hely jutott.[35] Bár a csúfos szereplés hatására Csen Suj-pien lemondott a pártelnöki posztról, a párt politikájában nem ment végbe számottevő változás. A DHP ugyanis ahelyett, hogy a tajvani lakosság prioritásai felé mozdult volna el programjában, inkább saját célkitűzéseit igyekezett elfogadtatni a választókkal.[36] Ez a nagyfokú rugalmatlanság jelentősen hozzájárult a párt márciusi elnökválasztáson elszenvedett nagyarányú veréséghez.[37]

Az, hogy az ellenzék pozíciója ilyen számottevően megerősödött, egy meglehetősen hosszú távú folyamat eredményének tekinthető. Az okok igen sokrétűek; a DHP vereségében többek között a Csen adminisztráció hibás döntései, az elnököt és bizalmasait érintő korrupciós botrányok, a vezetés konfrontatív függetlenségpárti megnyilvánulásai, a megromló amerikai és kínai kapcsolatok, valamint a sziget gazdasági problémái is szerepet játszottak.

Mindezek közül azonban egyértelműen kiemelkedett az a tény, hogy a DHP képtelen volt újból életet lehelni az utóbbi években igencsak gyengélkedő tajvani gazdaságba. A Kuomintang ezt a tényt meglovagolva igyekezett minél több szavazót megnyerni magának.[38] Ma-ék elsősorban a tajvani gazdaság teljesítőképessége javításának, a kínai-tajvani kapcsolatok felélénkítésének, valamint az Egyesült Államokkal szembeni, az utóbbi években meglehetősen zavaros viszony rendezésének ígéretével kampányoltak. Ezen belül is leginkább a szárazfölddel szembeni gazdasági liberalizáció képezte programjuk gerincét.

A tajvani lakosság pedig több mint vevő volt ezekre az ígéretekre. A DHP ezzel szemben úgy tűnt, nem ismeri fel, vagy legalábbis nem vesz róla tudomást, hogy igazából az átlag tajvani választót nem érdekli, mi történik Kínában vagy éppen Tibetben, hiszen mindezt túl távolinak érzi. Nem, vagy csak másodsorban foglalkozik az „egy Kína" és „két Kína" elvekkel és a sziget státuszának kérdésével – csupán jobb életet akar. Ennek megfelelően az átlag tajvani

[35] Dumbaugh [2008b] 2. old.

[36] Dumbaugh [2008a] 4. old., hivatkozik Shelley Rigger, Brown Assistance Professor of East Asian Politics, Davidson College, in a discussion roundtable on Taiwan, 2008. március 23.

[37] Bár Csen bizonyos elképzeléseivel a DHP-n belül is mind többen helyezkedtek szembe, a pártszabályzat sajátosságainak köszönhetően kritizálói nem tudtak érdemben hatni az elnök politikájára. Így a DHP-n belüli megosztottság és az ebből adódó feszültségek az elnökválasztás idejére a Csen és Hszie közti ellentétek nyílt felszínre töréséig fokozódtak. Ennek köszönhetően sok DHP-s politikus például egyáltalán nem vett részt a Hszie melletti kampányban. *Taiwan's Defeated Party Rebuilds,* Asia Times, http://www.atimes.com/atimes/China/JD22Ad01.html

[38] Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy magának a Kuomintangnak is jelentős szerepe volt abban, hogy a kormány nem tudta minden esetben keresztülvinni az általa szükségesnek látott gazdasági lépéseket. A Nemzeti Párt ugyanis – a tajvani parlamentben való kényelmes többségének köszönhetően – több ízben is blokkolta a DHP egyes indítványait.

polgár számára – különösen a fiatalabb generációk esetében – elsődleges prioritásként a gazdasági prosperitás és jólét jelenik meg. Az pedig, hogy mindezt a kormányzat milyen eszközökkel teremti meg, csupán másodlagos fontossággal bír a szemében.

Bár a DHP színeiben induló Frank Hszie programjában szintén megjelent a Kína felé történő további gazdasági nyitás szükségessége, az általa felvázolt liberalizációs folyamat jóval mérsékeltebb lépések sorozatából állt volna. A DHP ugyanis kampánya során éppen azzal támadta a Kuomintangot, hogy a kínai-tajvani kapcsolatok túlzott liberalizációja ahhoz vezethet, hogy a szigetet belátható időn belül elárasztja a kínai tőke és munkaerő, ami nemhogy segítené a gazdasági nehézségeken való átlendülést, hanem tovább súlyosbítaná a sziget helyzetét. Frank emellett igyekezett meglovagolni a nem sokkal a választások előtt kibontakozó tibeti eseményeket is, próbálva rájátszani a lakosság Kínától való félelmére és egyúttal növelni saját pártjának támogatását.

Március 22-én azonban kiderült, a DHP ezen próbálkozásai nem jártak túl sok sikerrel. Az elnökválasztás alkalmával a Kuomintang jelöltje, Ma Jing-csiou a szavazatok 58%-át, míg a DHP színeiben induló Frank Hszie a szavazatok 42%-át szerezte meg. Bár a Nemzeti Párt 16%-os különbségű győzelme elsöprő erejűnek tekinthető, a DHP támogatottsága – különösen a Csen kormány népszerűtlensége és a parlamenti választásokon elszenvedett vereség tudatában – szintén számottevőnek tekinthető.

A választások kapcsán meg kell jegyezni, hogy a Kuomintangnak meglehetősen sok DHP-s szavazót sikerült elhódítania, ezt jelzik a nemzeti erőknek a hagyományosan DHP párti déli-, illetve városi körzetekben elért eredményei is. Elemzők szerint ugyanakkor a nemzeti erők győzelmének kulcsa abban rejlett, hogy ígéreteikkel sikerült megnyerniük maguknak a tajvani középosztályt.[39]

3.2. Peking reakciója

Pekingnek hosszú éveket kellett várnia arra, hogy Tajvanon egy Kína-barát politikát folytató, a szoros-közi kapcsolatokhoz pragmatikusan viszonyuló elnök kerüljön hatalomra. A kínai vezetés nagyon is tisztában van a Ma Jing-csiou megválasztásából eredő új lehetőségek súlyával. Peking érzi, olyan esély hullott az ölébe, mely akár magában rejtheti a Tajvan-kérdés saját elképzelései szerint történő rendezését is, és amelyet éppen ezért nem szalaszthat el. Tajvan lakosai ugyanis egy olyan személyt választottak meg elnöküknek, aki nem csupán beszél a szoros-közi kapcsolatok felélénkítésének szükségszerűségéről, hanem komoly erőfeszítéseket tesz ennek érdekében.

Pekingnek pozitív visszajelzéseket kell küldenie Tajpej számára mindazon kérdéseket illetően, melyek nem sértik vitális érdekeit, ugyanakkor hozzájárulnak a két terület közti viszony normalizálásához. Mindezt egyes területeken – például a kereskedelmi vagy kulturális kapcsolatok terén, melyek élénkítésére való törekvés Peking hivatalos Tajvan-politikájának is részét képezi – nagyon is könnyű megtennie. Egyéb esetekben azonban – mint például rábólintani Tajvan egyes nemzetközi szervezetekkel való együttműködésére – ez az engedékenység egy igen nagy „béka” lenyelését kívánja meg Kína részéről. De Kína a jelenlegi helyzetben még erre is hajlandó. Ott lebeg ugyanis szeme előtt a „magasztos cél”, melyet az 1982-es kínai alkotmány preambuluma is lefektet: Tajvant, a Kínai Népköztársaság elidegeníthetetlen részét újra kell egyesíteni az anyaországgal.

[39] Dumbaugh [2008a] 1-3. old.

Ma Jing-csiou beiktatási beszédében kijelentette, reméli, hogy Kína és Tajvan „élni tud a történelmi lehetőséggel és tenni fog a béke és a közös jólét elérése érdekében."[40] A tajvani elnök e történelmi lehetőségen a szoros-közi párbeszéd újraindításának esélyét értette. Megerősítette, hogy a jövőben a Peking és Tajpej között még 1992-ben elért konszenzuson – vagyis a felek elismerik az „egy Kína" elvet, csak másképp értelmezik azt – alapuló együttműködésre fog törekedni Kínával. Egyben bejelentette, hogy a szoros-közi ügyek alakítását az úgynevezett „három nem" politikája mentén képzeli el (vagyis nem kiáltja ki a sziget függetlenségét, nem támogatja Tajvan és Kína egyesülését, és tartózkodik az olyan jellegű cselekedetektől, melyek katonai konfliktust provokálhatnak ki a szárazfölddel).[41] Ma emellett egy kínai-tajvani békeszerződés közös megegyezésen alapuló kidolgozásának szükségességére is rámutatott.

Peking üdvözölte a tajvani elnök ezen elképzeléseit és szintén kifejezte együttműködési szándékát. Hu Csin-tao kínai pártfőtitkár 2008. december 31-i beszédében egy hat pontból álló javaslatot tett a szoros-közi párbeszéd alapjaira vonatkozóan (úgy, mint: az „egy Kína" elvhez való határozott ragaszkodás; a gazdasági kapcsolatok erősítése, beleértve egy gazdasági együttműködési egyezmény megkötését; a szoros-közi cserekapcsolatok elősegítése; a két terület közötti kulturális kapcsolatok felélénkítése; Tajvan nemzetközi szervezetekben való „ésszerű" részvételének engedélyezése; egy szoros-közi békeszerződés megtárgyalása).[42]

Érdekesség, hogy e hatpontos javaslat tartalma szinte teljesen megegyezik az új tajvani vezetés által elérni kívánt célokkal. Az első pont ugyan kiköti az „egy Kína" elvhez való határozott ragaszkodást, ám tekintve, hogy a felek az 1992-es konszenzus elvei mentén tárgyalnak, ez nem zárja ki az „egy Kína" elv eltérő értelmezését.

Látnunk kell ugyanakkor azt is, hogy a szoros-közi kapcsolatok normalizálásától a két vezetés teljesen mást vár el. Míg Peking azt reméli, hogy a fokozott együttműködés idővel elvezethet Kína és Tajvan békés egyesítéséhez, addig Tajpej elsősorban a sziget gazdaságát szeretné talpra állítani – amihez Kína segítsége igencsak kapóra jön –, továbbá bővíteni Tajvan nemzetközi mozgásterét. Ezek az eltérő célok véleményem szerint idővel ki fognak ütközni, annál is inkább, mivel míg Tajpejnek esze ágában sem lesz felvetni az egyesítés ügyét, a kínai vezetés az idő haladtával valószínűleg egyre türelmetlenebbé válik majd a kérdést illetően. Ha pedig ez a türelem elfogy majd, és Peking végre felhozza a témát, minden bizonnyal elutasító reakcióban fog részesülni. Ezzel együtt pedig a szoros-közi ellenségeskedés is újra kiújulhat.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy Ma Jing-csiou nem csak a kínai kapcsolatok normalizálására tett ígéretet, hanem arra is, hogy mindent megtesz Tajvan biztonsága, szuverenitása és a tajvani identitás védelme érdekében. Kijelentette továbbá, hogy elnöksége alatt nem fog tárgyalni Pekinggel az egyesítés kérdéséről, továbbá, hogy Tajvan jövőjéről csak a sziget 23 millió állampolgárának van joga dönteni.[43]

---

[40] Ma Jing-csiou beiktatási beszéde megtalálható a http://www.mac.gov.tw/english/english/macpolicy/ma970520e.htm címen.

[41] Ennek megfelelően Ma ígéretet tett például arra, hogy a sziget a jövőben „Kínai Tajpej" néven nyújtja majd be tagfelvételi kérelmét a különböző nemzetközi szervezetekbe. *Ma: Taiwan to join international organizations under 'Chinese Taipei'*, ROC Central News Agency, http://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/taiwan/2008/taiwan-080404-cna02.htm

[42] Hsiao [2009] 1. old.

[43] Mindez érezhetően egy népszavazás lehetőségét hordozza magában.

3.3. Felélénkülő szoros-közi együttműködés

Tekintve, hogy Kína nem ismeri el a tajvani kormányzatot, a szoros-közi kapcsolatok koordinálásáért 1993 óta két félhivatalos szervezet – tajvani részről egy magánalapítvány, az úgynevezett *Strait Exchange Foundation* (SEF), kínai részről pedig a Tajvani Ügyek Irodája (*Association for Relations Across the Taiwan Straits*, ARATS) – felelős.[44] A két szervezet tárgyalásait annak idején Kína megszakította, hogy így tiltakozzon Li Teng-huj akkori tajvani elnök egyesült államokbeli látogatása ellen. Peking azonban 2008 tavaszán felajánlotta Tajpejnek a SEF és az ARATS közötti párbeszéd felújítását.[45]

Már ez a lépés is előrevetítette a szoros-közi együttműködés előtt megnyíló új lehetőségeket. Ma Jing-csiou hatalomra kerülését követően mintegy varázsütésre megindultak a magas rangú kínai és tajvani politikusok közötti találkozások. Elsőként, 2008 májusában Vincent Siew, tajvani alelnök-jelölt, és Hu Csin-tao kínai pártfőtitkár találkozott Hajnan szigetén. Körülbelül egy hónappal később került sor a Kuomintang elnöke, Vu Po-Hsziung és Hu Csin-tao közötti, addigi legmagasabb szintű kínai-tajvani találkozóra Pekingben.

A felek hamarosan konkrét kérdéseket illetően is tárgyalásokba fogtak. 2008 júniusában a SEF elnöke, Csang Pin-Kung Pekingbe látogatott, ahol találkozott a Tajvani Ügyek Irodájának vezetőjével, Csen Jün-linnel. Ezzel ténylegesen is újraindultak a két terület félhivatalos szervei közti tárgyalások, melyek már rögtön az elején eredményesnek bizonyultak. A két vezetőnek többek között sikerült megállapodnia a Kína és Tajvan között hétvégenként közlekedő, rendszeres közvetlen légi járatok indításáról és a kínai turisták Tajvanra történő utazásának megkönnyítéséről is.

A tárgyalások második fordulóját november elején tartották meg. Csen Jün-lin tajpeji látogatása szintén nagy jelentőséggel bírt abból a szempontból, hogy az elmúlt hatvan évben hasonlóan magas szintű kínai-tajvani találkozóra nem került sor a szigeten.[46] A tajpeji forduló eredményeképp a felek négy egyezményt is aláírtak. A légi- és vízi közlekedést, valamint a postai kapcsolatokat illető megállapodások megalapozták a felek közötti „három közvetlen kapcsolat" teljes körű kiépítését, amire alig egy hónappal később sor is került. Mindez a szoros-közi közvetlen vízi-, légi- és postai összeköttetés létrejöttét jelentette.[47]

Csang és Csen második találkozója ugyanakkor a Kína és Tajvan közötti együttműködés korlátaira is rávilágított. A tajvani ellenzék hevesen tiltakozott Csen látogatása ellen és hatalmas tüntetéseket szervezett, melyeken olykor több mint fél millió ember is részt vett.[48]

---

[44] Korábban nem létezett hasonló jellegű kommunikációs csatorna a felek között.

[45] Szintén szimbolikus jelentőséggel bírt, hogy a 2008. májusi szecsuáni földrengést követően Tajvan jelentős mértékű segítséget nyújtott Pekingnek.

[46] Annál is inkább, mivel Csen tajvani látogatása során Ma Jing-csiou elnökkel is találkozott.

[47] Korábban a Kína és Tajvan között közlekedő repülőgépeknek Hongkong vagy Makaó légterén kellett áthaladniuk, mivel csak így volt számukra engedélyezett a két terület megközelítése. Az egyezmény értelmében azonban 8 tajvani és 21 kínai repteret nyitottak meg a közvetlen repülőgép forgalom előtt, emellett a heti charter járatok számát is megháromszorozták. Hasonlóképp egyezség született a közvetlen hajózási útvonalak megnyitásáról, melynek keretében Tajvan 11, Kína pedig 63 kikötőjének megnyitását vállalta az utas- és áruforgalom előtt. A Kína és Tajvan között közlekedő hajóknak korábban ki kellett kötniük a közeli Okinawa szigeténél, csak ezután folytathatták útjukat célállomásuk felé. Bár a parlamentben a DHP blokkolta a négy megállapodás elfogadását, a tajvani törvények sajátosságának köszönhetően az egyezmények 30 nap elteltével automatikusan érvénybe léptek. *China and Taiwan expand accords*, New York Times, http://www.nytimes.com/2008/11/05/world/asia/05taiwan.html?_r=1&partner=rssnyt&emc=rss

[48] Ez az ellenségesség gyakorlatilag végigkísérte a tárgyalásokat és a legkülönbözőbb formákban nyilvánult meg. Tüntetők egy csoportja például Csen szállodája mellett mintegy 1200, Kína-ellenes

Mindez rámutatott, hogy a tajvaniak jelentős része egyet ért a DHP azon álláspontjával, hogy a tajvani kormány túl gyorsan közelít Peking felé, és ezzel együtt nem tesz meg mindent a sziget szuverenitásának védelmében.

A további kínos eseményeket elkerülendő a felek úgy döntöttek, hogy a két szervezet képviselőinek harmadik találkozójára Nankingban kerül majd sor, április 25. és 29. között. E találkozó keretében várhatóan három egyezményt – a pénzügyi együttműködésről, a bűnüldözés összehangolásáról és a közvetlen charter légi járatok rendszeresítéséről – írnak majd alá és kiadnak egy közös nyilatkozatot is. Utóbbiban Tajvan kínai befektetések előtti megnyitásáról rendelkeznek majd.[49]

Szót kell még ejteni a szoros-közi párbeszéd egy másik lényeges formájáról is. Kína és Tajvan között ugyanis immáron a kormányközi dialógus mellett működik egy pártok közötti párbeszédi mechanizmus is, mégpedig a KKP és a Kuomintang között. A két párt kapcsolatainak – történelmi jelentőségű – normalizálására még 2005-ben került sor egy találkozó keretében, melyen a Kuomintang akkori elnöke, Lien Csan és Hu Csin-tao kínai pártfőtitkár is jelen volt. Ezt követően a két párt közötti párbeszédet rendszeresítették, így 2008 decemberében már a negyedik ilyen jellegű találkozóra kerülhetett sor a Kuomintang és a KKP között. Ezen Kína 19 milliárd dollár értékben ajánlott fel hiteleket azon tajvani vállalatok megsegítésére, melyek a szárazföldön fektetnek be. Emellett a Kínában irodákkal rendelkező tajvani bankokat sújtó korlátozásokat is jelentősen csökkentették.[50]

Láthatjuk tehát, hogy rövid időn belül milyen nagyfokú és sok területet érintő liberalizáció ment végbe Kína és Tajvan között. Mindezek nyomán olyan közös megállapodások is születtek, melyek alig egy évvel ezelőtt még teljességgel elképzelhetetlenek lettek volna. Ráadásul az együttműködés erősítése nem csak a gazdasági és pénzügyi szektorokat érintette. Beindultak például a kulturális és oktatási cserekapcsolatok, sőt, még a Kína és Tajvan közötti katonai párbeszéd felvételének lehetősége is felvetődött.[51]

Kérdéses azonban, hogy a felek közti kooperáció milyen méreteket ölthet. Az elmúlt időszakban Pekingnek és Tajpejnek többnyire sikerült elkerülniük olyan, továbbra is rendezésre váró érzékenyebb témákat, melyek könnyen feszültséget szülhetnek a két vezetés között. Hosszú távon azonban úgy gondolom, hogy bizonyos nézeteltérések elkerülhetetlenül a felszínre törnek majd. Például azon – egyébként mindkét fél által támogatott – egyeztetések során, melyek témája egy Kína és Tajvan közötti békeszerződés kidolgozása lesz. Ma Jing-csiou ugyanis már többször jelezte: csak akkor hajlandó tárgyalásokba bocsátkozni a kérdéssel kapcsolatban, ha Peking az összes – mintegy 1500 darab – rakétáját eltávolítja a Tajvan-szorosból. Emellett az általa „elavultnak” nevezett „elszakadás-ellenes törvény” eltörlését is kérte a kínai vezetéstől, rámutatva, hogy az negatívan befolyásolja a tajvani lakosság biztonságérzetét és ezen keresztül Kína megítélését is. Az elnök elsősorban azt

---

jelszavakkal ellátott léggömböt eresztett a magasba. Mások „keményebb” eszközökhöz folyamodtak. Egy függetlenségpárti csoportosulás például 10 000 Tajvani Dollárt ajánlott fel annak, aki arcon találja a kínai tisztviselőt egy tojással. Forrás: *SEF releases itienary for ARATS trip*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2008/11/02/2003427558. Ez a nagyfokú ellenségesség különösen érdekes annak fényében, hogy, bár Tajvanon gyakorta vannak tüntetések, azok rendszerint békésen, erőszakmentesen zajlanak le. Ehhez képest Csen látogatásakor a tüntetők többször is összecsaptak a rendőrökkel, melynek következtében sokan meg is sebesültek.

[49] *Details finalized for cross-strait talks*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2009/04/19/2003441477

[50] *China pledges loans to Taiwan firms to boost ties*, Bloomberg, http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601080&sid=aa.fHPNjFUus&refer=asia

[51] Utóbbi azért is érdekes, mivel – mint azt a tanulmány egy későbbi részében látni is fogjuk – mindeközben tovább folyik a felek egy esetleges szoros-közi háborúra való készülődése.

hangoztatta, hogy a rakéták jelenléte és az említett törvény nem összeegyeztethető Pekingnek a szoros-közi kapcsolatok békés alakítása melletti elkötelezettségével.[52]

3.4. Diplomáciai „fegyverszünet”

Ma Jing-csiou már évekkel ezelőtt hangot adott azon álláspontjának, hogy a jelenlegi, potenciális diplomáciai szövetségesekért folyó vetélkedésből Tajvan csak vesztesen kerülhet ki, így ésszerűbb lenne a kérdést tárgyalásos úton rendezni Kínával.[53] Ezzel összhangban – immáron Tajvan elnökeként – meghirdette rugalmas diplomácián alapuló politikáját és kijelentette, hogy úgynevezett „diplomáciai fegyverszünet” megkötésére törekszik Pekinggel. Ennek keretében hangsúlyozta a „külföldi segélyek folyósításával kapcsolatos ésszerű stratégiák, célok és módszerek kidolgozásának fontosságát.”[54] Szerinte a szigetnek „a nemzetközi közösség jelentős szereplőivel fenntartott kapcsolatainak erősítésén kell fáradoznia, emellett le kell mondania arról, hogy pusztán a ’szerzés tényének kedvéért’ nyerjen meg magának diplomáciai szövetségeseket.”[55]

Ma több nyilatkozatában is élesen bírálta a Csen adminisztráció azon gyakorlatát, hogy szinte minden lehetséges eszközzel igyekezett a sziget diplomáciai szövetségeseinek körét bővíteni. Szerinte az előző kormány e hibás, dollárdiplomácián alapuló külpolitikája nyomán Tajvan a nemzetközi közösség „bajkeverőjévé” vált, és a sziget nemzetközi tekintélye is jelentősen sérült. Az elnök azt ígérte, hogy változtatni fog ezen a Tajvanról kialakult torz képen, és egyben törekszik majd arra, hogy Peking és Tajpej egymás kölcsönös tagadása helyett a kölcsönös elismerés irányába mozduljanak el.[56]

A kínai vezetők több ízben is utaltak rá, hogy támogatják a tajvani elnök fent említett elképzeléseit. Sokak szerint a „diplomáciai fegyverszünet” működését igazoló fő bizonyíték a jelenleg Tajvant elismerő Paraguay azon döntése volt, hogy – hatalomra kerülő új elnökének a választási kampánya során tett többszöri kijelentésével ellentétben – végül nem váltott diplomáciai kapcsolatokat.[57]

Szintén a rugalmas diplomácia elvéhez kapcsolható Tajvan egyes nemzetközi szervezetekben való részvételének kérdése. Ma számos esetben kijelentette, hogy céljai között Tajvan nemzetközi mozgásterének bővítése is szerepel, és hogy mindezt a sziget bizonyos multilaterális szervezetekben való „ésszerű részvételének” előmozdításán keresztül kívánja elérni. Lényegében Tajpej ezt az engedményt kérte Pekingtől a Kínával szembeni további

---

[52] Anti-secession law ’unnecessary’: Ma. The China Post, http://www.chinapost.com.tw/taiwan/national/national-news/2009/03/15/200133/Anti-secession-law.htm

[53] *Ma warns for diplomatic setbacks*. The China Post, http://www.chinapost.com.tw/taiwan/detail.asp?ID=87311&GRP=B

[54] Tajvan egyedül 2007-ben mintegy 515 millió dollár értékű segélyt folyósított más államok számára. Forrás: *MOFA to release paper on foreign aid*. The China Post, http://www.chinapost.com.tw/print/173655.htm

[55] *President Ma defines ’flexible diplomacy’*, The China Post, http://www.chinapost.com.tw/taiwan/national/national-news/2008/11/11/182601/President-Ma.htm

[56] *Ma calls on PRC to remove missiles*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2009/01/18/2003434041

[57] *’Truce’ paying off: presidential office*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2008/09/03/2003422176

gazdasági liberalizációért cserébe.[58] Ma egy interjúban világosan leszögezte, hogy „amennyiben Tajvan továbbra is elszigetelt marad a nemzetközi színtéren, a szoros-közi kapcsolatok nem javulhatnak olyan mértékben, mint ahogy azt a felek szeretnék."[59]

Tajpej fő prioritása ilyen szempontból a WHO Közgyűlésben való megfigyelői státusz megszerzése lenne, amit a sziget már 1997 óta próbál kiharcolni.[60] Pozitív jelnek tekinthető, hogy január végén – minden bizonnyal nem véletlenül – a Világ Egészségügyi Szervezet formális kommunikációs csatornát nyitott Tajvannal.[61] Emellett számos jel utal arra, hogy Tajpej delegációt küldhet majd a Közgyűlés következő találkozójára, mely május 18-27-e között kerül megrendezésre Genfben.

Peking abba is beleegyezett, hogy egy korábbi tajvani elnökhelyettes, Lien Csan részt vehessen az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés (APEC) tagországai gazdasági vezetőinek novemberi, limai találkozóján. Bár Tajvan már 1991-ben a szervezet tagjává vált, a sziget magas rangú politikai vezetői Kína jóvoltából mindeddig el voltak tiltva a találkozón való részvételről. Idén májusban azonban „Kínai Tajpej" képviseletében előreláthatólag Ma Jing-csiou is ott lesz az APEC tagországok vezetőinek informális gyűlésén, neve ugyanis már fel is került a résztvevők hivatalos listájára.[62]

Azonban tévedés lenne azt hinni, hogy Kína Tajvan minden ilyen jellegű törekvésének szabad utat enged. Kiváló ellenpélda annak az ENSZ-hez benyújtott kérelemnek a Peking nyomására történő elutasítása, melyben Tajvan a szervezet szakosított szerveiben való „ésszerű részvétel" lehetőségét kérte.[63] A kínai vezetők nem győzik hangsúlyozni, hogy a sziget számára tett engedmények mellett Peking továbbra is szigorúan ragaszkodik az „egy Kína" elvhez.

---

[58] Az ellenzék köreiben, sőt még Washingtonban is sokan kritizálták az elnököt a miatt, mert szerintük túl sok engedményt tett Kínának. US urged to review Taipei policy, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2009/01/31/2003434905. Szemükben a tény, hogy a sziget immáron nem „Tajvan" név alatt, hanem mondjuk „Tajvan, Penghu, Kinmen és Matsu külön vámterület" névvel próbálkozik kapcsolatokat kiépíteni bizonyos nemzetközi szervezetekkel, túl nagy gesztus Peking irányába. Véleményem szerint viszont a kérdést abból a szempontból érdemes megközelíteni, hogy ily módon a sziget nemzetközi mozgástere igenis jelentősen megnőhet, ami így arányban áll a tett engedményekkel.

[59] *Ma calls on PRC to remove missiles*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2009/01/18/2003434041.

[60] A szervezettel való kapcsolat kiépítése a 2003-as madárinfluenza járvány kitörésével még inkább sürgetővé vált. Bár a SARS járvány komolyan sújtotta Tajvant is, Kína még abba sem egyezett bele, hogy a sziget ideiglenes, nem hivatalos megfigyelői státuszt kapjon a szervezetben. Dumbaugh [2005a]

[61] Ez azért is tűnik nagy előrelépésnek, mivel Peking még 2005-ben egy olyan egyetértési memorandumot írt alá a WHO-val, mely megtiltja a szervezetnek, hogy formális kommunikációs csatornát építsen ki a szigettel. Így minden bizonnyal a mostani fejlemények hátterében is Kína engedélye áll.

[62] *Ma aiming for 'WHA observer status'*, The China Post, http://www.chinapost.com.tw/taiwan/foreign-affairs/2008/11/09/182358/Ma-aiming.htm.

[63] Dumbaugh [2008c] 9. old.

4. Szoros-közi biztonsági dilemmák

4.1. A fegyverkezés kérdése

Tekintve, hogy Tajvan harci képességeinek fejlesztésében a mai napig az Egyesült Államok tölti be a legjelentősebb szerepet, a sziget fegyverkezése kapcsán megkerülhetetlen a vonatkozó amerikai-tajvani kötelékek vizsgálata.

Az Egyesült Államoknak a sziget védelme iránti elkötelezettsége a hidegháborús korszak sajátosságaiban gyökerezik. Washington az 50-es évektől mindent megtett annak érdekében, hogy elejét vegye a kommunista expanziónak, fellépve a fenyegetés alatt álló nem kommunista rendszerek – melyek körébe a Csang Kaj-sek vezette tajvani rezsim is beletartozott – védelme mellett. Ennek jegyében születetett meg 1954-ben az Egyesült Államok és Tajvan közötti kölcsönös védelmi szerződés is. A 60-as évek végére bekövetkező kínai-szovjet szakítás és az ezzel párhuzamosan meginduló amerikai-kínai közeledés azonban nyilvánvalóvá tette, hogy Washington egyre inkább potenciális partnerként tekint Pekingre, egyúttal Tajpejjel kötött szövetségének feladására is hajlik. Ezek az új fejlemények a 70-es évek folyamán – Tajvan ENSZ-ből történő kizárásával, Kissinger, majd Nixon pekingi látogatásával és az amerikai-tajvani diplomáciai kapcsolatok megszakításával – konkrét eseményekben is megmutatkoztak.

Ugyanakkor a Peking melletti amerikai „elköteleződés" nem volt teljes körű. Miután 1979. január 1-én létrejött a diplomáciai kapcsolat Kína és az Egyesült Államok között, még ugyanazon év áprilisában az amerikai kongresszus elfogadta az úgynevezett Tajvani kapcsolatokról szóló törvényt (*Taiwan Relations Act, TRA*), mely máig irányadónak tekinthető Washington Tajvan politikáját illetően.

A TRA többek között elrendelte, hogy „az Egyesült Államoknak Tajvant a jövőben is el kell látnia olyan védelmi fegyverzettel és eszközökkel, melyek szükségesek lehetnek a sziget számára ahhoz, hogy meg tudja védeni magát."[64] Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy ez utóbbi kérdéskör kapcsán a törvény meglehetősen általánosan fogalmaz és lényegében a Kongresszusra hagyja Tajvan szükségleteinek megítélését. Lényeges továbbá az is, hogy a TRA nem tartalmaz egyértelmű utalást arra vonatkozólag sem, hogy amennyiben Tajvant támadást éri, az Egyesült Államoknak a sziget védelmére kell sietnie.[65]

A TRA-val összhangban Washington az elmúlt évtizedek során jelentős mennyiségben értékesített védelmi eszközöket Tajpej számára, egyedül a 1999-2006. közötti időszakban összesen 9,9 milliárd dollár értékben.[66] Még 2001-ben, Csen Suj-pien elnökségének kezdetén a Bush-adminisztráció jóváhagyta egy újabb fegyvercsomag Tajpej számára történő eladását, ám a fegyverek értékesítése és Tajvanra történő szállítása igencsak akadozott. Ennek hátterében a tajvani parlamentben zajló viták álltak. Az – akkor még ellenzékben lévő – Kuomintang ugyanis folyamatosan blokkolta a fegyverek megvételét, megkérdőjelezve a felajánlott amerikai hadieszközök átvételéből származó előnyöket, és ellenezve a hadi kiadások emelését. Az utóbbi években egyre inkább úgy tűnt, hogy a védelmi kiadások növelése a tajvani belpolitikai ellenségeskedésnek esik áldozatául. Erre némiképp rácáfolt az

[64] Uo. 3. old.
[65] A törvény teljes szövege hozzáférhető a http://www.taiwandocuments.org/tra01.htm címen.
[66] Kan [2007a] 2. old. Mindezzel a sziget a haditechnikát tekintve 1999-2002. között a második, míg 2003. és 2006. között a negyedik legnagyobb vevője volt az Egyesült Államoknak.

a tény, hogy hosszú évek után a 2007. évi költségvetés ismét – igaz, csak nagyon minimális mértékben – a sziget biztonsági kiadásainak növelését irányozta elő.[67]

Az elmúlt években több olyan amerikai szakvélemény is napvilágot látott, mely elmarasztalta Tajpejt amiatt, hogy évek óta nem képes a sziget számára szükséges biztonsági kiadásokat megszavazni. Az amerikaiak kifejezték csalódottságukat azzal kapcsolatban, hogy úgy tűnik, az Egyesült Államok jóval elkötelezettebb a sziget védelmének ügye iránt, mint önmaga.[68]

Jórészt Washington fokozódó nyomásának volt betudható, hogy a tajvani törvényhozás végül 2007 januárjában jóváhagyta néhány fegyver megvételét, majd decemberben 12%-al megnövelte a sziget védelmi kiadásait (lehetővé téve így a későbbi fegyvervásárlásokat is).[69] E pozitív jelek is hozzájárultak ahhoz, hogy a Pentagon még tavaly fontolóra vette egy újabb fegyvercsomag Tajpej számára történő összeállítását. Végül 2008 őszén az Egyesült Államok bejelentette, hogy körülbelül 6.5 milliárd dollár értékben kíván fegyvereket eladni Tajvannak. Washington gondosan ügyelt az időzítésre: a bejelentésre a pekingi ötkarikás játékok után, de még az előtt került sor, hogy tisztázódott volna a leendő amerikai elnök személye. Mindezek kapcsán a legfontosabb szempont talán az volt, hogy az új amerikai elnöknek ne kelljen rögtön hivatali idejének kezdetén egy hasonló döntést bejelentenie és ezzel előre „megmérgeznie" pekingi kapcsolatait. Bár a fegyvercsomag nem tartalmazott minden, Tajpej által kért hadifelszerelést – például a sziget által hőn áhított F-16-os vadászgépeket és UH-60 típusú helikoptereket –, már puszta bejelentésének ténye is kiverte a biztosítékot Pekingnél. Kína több amerikai-kínai találkozó visszamondásával és a katonai kapcsolatok felfüggesztésével válaszolt Washington lépésére.

Hogy Tajvan mennyire van megfelelő módon felfegyverkezve egy esetleges jövőbeli kínai támadással szemben, nagyban függ attól is, támogatói mennyiben hajlandóak katonai erővel kiállni mellette. Tény azonban, hogy a sziget mára számottevően alulmaradt a Kínával folytatott fegyverkezési versenyben és külső segítség nélkül aligha lenne képes megvédeni magát.

Az elmúlt évek során ugyanis Kína sem maradt tétlen. Bár a 90-es évekig a Népköztársaság viszonylag elavult, korlátozott hatótávolságú fegyverekkel rendelkezett és harci képességei is arra szorítkoztak, hogy sikeresen szembe tudjon szegülni egy esetleges külső támadással, ez a helyzet mára számottevően megváltozott. Kínát az amerikaiaknak az első Öböl-háborúban aratott gyors győzelme döbbentette rá, hogy erőteljes fejlesztésbe kell fognia, amennyiben lépést akar tartani az Egyesült Államokkal. A Szovjetuniótól való fenyegetettség megszűnése és a gazdasági fejlődésből eredő előnyök lehetővé tették, hogy a Népköztársaság intenzív fegyverkezésbe fogjon. A Népi Felszabadító Hadsereg a 90-es években közzétett egy hosszú távú, modernizációs és átalakítási tervezetet is, amit ilyen szempontból a mai napig irányadónak tekintenek.[70] Ennek keretében a Népköztársaság egy nagyszabású szárazföldi- és űrprogram megvalósításába kezdett, mellyel együtt lényegében csatlakozott a nagyhatalmak között folyó fegyverkezési versenyhez, és egyúttal – mint azt a 1. számú ábra is mutatja – regionális szinten a mai napig a legtöbbet költi fegyverkezésre.

[67] A sziget védelmi kiadásainak a GDP-hez viszonyított hányada már évek óta csökkenőben volt és 2006-ban a GDP 2,2 százalékát tette ki. Ehhez képest a tavalyi költségvetésben ez az arány, ha mérsékelten is, de 2,5 százalékra nőtt. Kan [2007a] 27. old.

[68] Dumbaugh [2007] 3. old.

[69] Dumbaugh [2008c] 14. old.

[70] A részleteket ld.: Blasko [2005] 1-10. old., illetve Cobb [2005] 2-3. old.

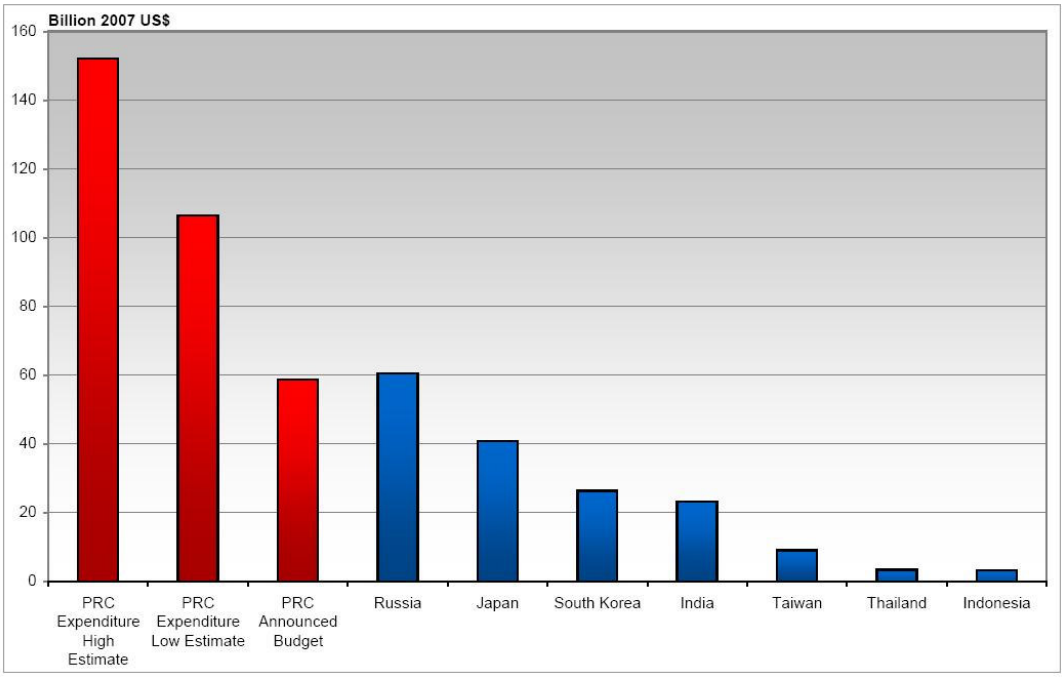

1. sz. ábra: a délkelet-ázsiai térség egyes államai hadikiadásainak becsült értéke (mrd dollár). Adatok forrása: ___. [2009]: Military Power of the People's Republic of China. Annual Report for Congress, 35. old.

A Népi Felszabadító Hadsereg az elmúlt évek során átfogó, meglehetősen intenzív átalakuláson ment keresztül. Ennek nyomán olyan képességekre tett szert, amelyek lehetővé teszik számára, hogy sikeresen vívjon meg rövid, intenzív háborúkat a határaihoz közel eső területeken, akár high-tech hadviselési eszközök széles körével rendelkező ellenfelekkel szemben is. Peking – elsősorban Oroszországból – nagy mennyiségben szerzett be fejlett hadieszközöket, emellett hatalmas összegeket fordított védelmi kapacitásainak erősítésére, valamint a tudományos- és technológiai iparágak fejlesztésére is.[71] Bár az amerikai szakértők egyet értenek abban, hogy Kína hadi képességei továbbra is jelentősen elmaradnak az Egyesült Államoké mögött, mindenképpen figyelemre méltó tény, hogy a Népköztársaság napjainkra a világ harmadik számú katonai hatalmává nőtte ki magát.[72] Emellett a tény, hogy Kína a jövőben is tovább folytatja hadseregének fejlesztését – erre a célra a 2009. évi költségvetés közel 45 milliárd dollárt irányzott elő, mely a 2008-as kiadásokhoz képest mintegy 17,8%-os növekedést jelent – többek között Tajpejt és Washingtont is komoly aggodalommal tölti el.[73] Washington már több alkalommal kifejezte aggodalmát amiatt, hogy Kína erőteljes és átláthatatlan fegyverkezésével felborítja a térségben kialakult katonai egyensúlyt és egyúttal potenciális fenyegetést jelent a szomszédos államok számára is.[74]

[71] Peking napjainkban különösen nagy hangsúlyt fektet az úgynevezett információs-hadviselési képességeinek fejlesztésére is. ___. [2009] i

[72] Forrás: http://www.globalfirepower.com/

[73] *Beijing Accelerates its Military Spending,* New York Times, http://www.nytimes.com/2007/03/05/world/asia/05military.html?partner=rssnyt&emc=rss

[74] Nem véletlen, hogy az amerikai-japán katonai együttműködésbe is beemelték a Tajvan-kérdést. E szerint a Tajvan-kérdés békés rendezését „közös stratégiai célnak" tekintik a felek. Az együttműködés értelmében konfliktus esetén szóba jöhet egy korlátozott japán katonai beavatkozás is. Chanlett-Avery et. al. [2006] 9. old.

Tény, hogy Peking máig nem adott hiteles magyarázatot a fegyverkezéssel elérni kívánt céljaira.[75] Az egyik nyilvánvaló oknak ugyanakkor egy Tajvannal való konfliktusra történő felkészülést lehet tekinteni. A Tajvan-kérdéssel kapcsolatos hivatalos kínai álláspont világosan kimondja, hogy Kína a jövőben meg fogja akadályozni a szigetet a függetlenség irányába mutató további lépések megtételében, valamint, amennyiben szükségesnek látja, kész Tajpejt tárgyalóasztalhoz kényszeríteni. Ugyanakkor szélsőséges esetben kész háborút is indítani a sziget ellen, többek között abban az esetben is, ha azt külső erők – például az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei – támogatják.[76]

Egy, Kína katonai erejét elemző 2009-es amerikai jelentés rámutat arra, hogy bár a szoros-közi kapcsolatok Ma Jing-csiou hatalomra kerülését követően látványos javulásnak indultak, ennek ellenére Peking továbbra is készül a szigettel szembeni esetleges inváziórа. A jelentés szerint Kínának a Tajvan-szorosba történő jelentős mértékű fegyvertelepítéssel kettős célja van. Egyrészt elrettenteni Tajpejt attól, hogy kikiáltsa a sziget *de jure* függetlenségét, valamint nyomást gyakorolni rá a jövőben annak érdekében, hogy belemenjen a kérdés Peking szája-íze szerint történő rendezésébe. Másrészt elrettenteni-, késleltetni-, vagy megakadályozni Washingtont, hogy egy szoros-közi konfliktus esetén segítséget nyújtson a szigetnek.[77]

4.2. Peking új típusú fegyvere: a szoros-közi kapcsolatok elmélyítése

Pekingnek az elmúlt évek során fel kellett ismernie, hogy nyers erőszakkal nem lesz képes elérni célját – vagyis a szigetnek a Kínai Népköztársasággal való egyesítését –, így változtatott Tajvan-politikáján. Ennek megfelelően Kína az utóbbi időkben egyre nagyobb hangsúlyt fektet az úgynevezett *„puha erő”* alkalmazására Tajvannal szemben. Ennek keretében igyekszik a katonai elrettentést kombinálni a két terület közötti gazdasági és egyéb jellegű kapcsolatok erősítésével annak érdekében, hogy aláássa a sziget függetlenségpárti erőinek törekvéseit, és emellett meggyőzze a tajvaniak többségét, hogy a két terület egyesítése elkerülhetetlen. Sokan kitartanak ugyanakkor amellett, hogy Pekingnek ez az új politikája az erőteljes Kína ellenes érzések miatt nem lehet célravezető.[78]

Tény, hogy Tajvannak a Népköztársaságtól való jelenlegi gazdasági függésének mértéke komoly nemzetbiztonsági problémákat vet fel a sziget számára. Peking egyértelműen kinyilvánította, hogy „[szélsőséges esetben] Kína kész embargót alkalmazni a tajvani importárukkal szemben, vagy éppen a kulcsfontosságú export javak szigetre való kivitelét is megakadályozhatja, annak érdekében, hogy ezzel gazdasági káoszt idézzen elő Tajvanon és megtörje annak politikai akaratát”.[79] A cél érdekében a kínai vezetés kész komoly áldozatokat is hozni. Ezt kiválóan mutatja, hogy a Tajvannal szembeni kereskedelmi forgalmat tekintve Kína jelentős deficittel rendelkezik, ami egyedül 2008-ban több mint 42 milliárd dollárt tett

[75] Ráadásul Kína katonai kiadásainak tényleges mértéke becslések szerint két-háromszorosa a hivatalosan közzétett adatoknak.
[76] Dumbaugh [2005a] 4. old.
[77] ___. [2009] i
[78] Peterson [2004] 33-35. old.
[79] Tanner [2007] 26. old. hivatkozik Wang-ra; Wang Jianmin [2004] Economic Sanctions Toward Taiwan? The State Taiwan Affairs Office Denies It!, In: Lien-ho Pao (Taipei), June 4, A2. old.

ki.[80] Annak fényében, hogy a két terület közötti kereskedelmi forgalom értéke 1986-ban még csupán 950 millió dollár volt, jól érzékelhető az újfajta kínai politika célkitűzéseinek érvényesülése.[81]

Bár Tajpej mindig is tisztában volt a Népköztársaságtól való túlzott mértékű függőség veszélyeivel és ennek megfelelően – lehetőségeihez képest – igyekezett a gazdasági kapcsolatok fokozatos mélyülését valamelyest fékezni, az üzleti és pénzügyi körök nyomásának köszönhetően sorra születtek a Kínával szembeni korlátozások leépítését célzó rendelkezések. Így a mindenkori tajvani kormány egy meglehetősen kellemetlen, paradox helyzetbe került, hisz míg egyik vállára a Kínában befektető vállalkozók nyomása nehezedett, a másikat a Peking újfajta „egyesítési politikájának" való ellenállás kényszere nyomta. Ennek köszönhetően az elmúlt években Tajpej egy rendkívül kényes egyensúly fenntartására és egyfajta lavírozó politikára kényszerült a különböző érdekek mentén.

Egyre többen mutatnak rá ugyanakkor arra, hogy a kínai-tajvani gazdasági kapcsolatok terén helyénvalóbb kölcsönös függőségről beszélni. Azok a tényezők ugyanis, amelyek növelik Tajvan gazdasági függését Kínától, egyidejűleg Kína mozgásterét is szűkítik a szigettel szembeni fellépés lehetőségeit tekintve. Egy esetleges, Tajvant sújtó lépés a jórészt a szárazföldi kulcságazatokban tevékenykedő tajvani vállalatokon keresztül a kínai gazdaságot is komolyan érintené. Itt elsősorban a kínai gazdaság legdinamikusabb szektorára, vagyis a magas hozzáadott-értékű termékeket előállító exportorientált iparra, valamint a jelentős tajvani jelenléttel bíró régiókra kell gondolni. Számítások szerint, ha egy dollárral sértenék Tajvan Kínába irányuló exportját, akkor öt dollárral csökkenne Kínának az ottani tajvani cégek által előállított exportja.[82]

Mint arról már korábban is szó esett, Ma Jing-csiou már megválasztása előtt sürgette a Kína felé történő további gazdasági nyitást. Ma mindezzel kapcsolatban a lehetőségeket emelte ki a kockázatokkal szemben és hangsúlyozta, hogy a sziget gazdaságának fellendítése csak a Kínával való együttműködésen keresztül képzelhető el. Bár a Peking és Tajpej közötti megállapodások valóban nem maradtak el, a gazdasági világválság gyakorlatilag keresztülhúzta az elnök számításait. A sziget gazdaságát ugyanis nagyon érzékenyen érintette az exportja legnagyobb részét kitevő elektronikai termékekért való kereslet drasztikus visszaesése.[83]

A gazdasági világválság elmélyülése még inkább felerősítette azok hangját, akik egy szabadkereskedelmi övezet Kínával történő kiépítését szorgalmazzák. Az elképzelést a tajvani kormány mellett Peking is támogatja. Bár a felek kezdetben egy „átfogó gazdasági együttműködési egyezménnyel" kapcsolatban fogtak egyeztetésekbe, Tajpej kérésére a megállapodást át kellett nevezni „szoros-közi gazdasági együttműködési keretegyezményre." Sokan ugyanis tiltakozásuknak adtak hangot azzal kapcsolatban, hogy az eredeti egyezmény

[80] *Taiwan's trade surplus with China declines*, Journal of Commerce, http://www.joc.com/node/409899

[81] Tanner [2007] xiii.

[82] Jordán [2005b] 176. o. hivatkozik Tung-ra, Tung Chen-yuan [2003] Cross-Strait Economic Relations: China's Leverage and Taiwan's Vulnerability, Issues and Studies, szeptember, 144. o.

[83] Többek között ennek volt köszönhető, hogy a tajvani gazdaság hét év után ismét recesszióba süllyedt. A kedvezőtlen fejlemények következtében a kormánynak a 2009-re jósolt 5,8%-os GDP növekedést is felül kellett vizsgálnia és 2,12%-ra módosítani azt.

megnevezése kísértetiesen hasonlított a Kína és Hongkong, valamint Kína és Makaó között még 2003-ban életbe lépett szabadkereskedelmi megállapodásokéra.[84]

Ez az eset is mutatja, hogy a helyi üzleti és pénzügyi körök fokozatos nyomását a tajvani társadalom akarata némiképp ellensúlyozhatja. Mégis úgy gondolom, hogy hosszabb távon létre fog jönni a két terület közötti szabadkereskedelmi övezet, melynek felállítása nagy fontossággal bír a tajvani gazdaság versenyképességének fenntartása szempontjából.[85]

[84] Éppen ezért szerintük egy ilyen elnevezésű egyezmény megkötése sértette volna Tajvan méltóságát és függetlenségét. Taiwan renames trade pact, Strait Times, http://www.straitstimes.com/Breaking%2BNews/Asia/Story/STIStory_344839.html

[85] Annál is inkább, mivel az ASEAN országok és Kína már korábban megállapodtak egy szabadkereskedelmi övezet kialakításáról, mely várhatóan 2010-ben fog életbe lépni. Amennyiben az érintett országok az egymással szembeni korlátozásaikat csökkentik, Tajvannal viszont továbbra is fenntartják a relatíve magas vámokat, a tajvani üzleti körök félelmei nagyon is megalapozottnak bizonyulhatnak.

5. A harmadik főszereplő: az Egyesült Államok

5.1. Washington Tajvan-politikája – rövid történelmi áttekintés

A Tajpej és Washington közötti kapcsolatokkal már csak azért is fontos kiemelten foglalkozni, mivel az Egyesült Államok a mai napig a sziget elsőszámú szövetségesének és egyúttal védelmi képességei fő garantálójának számít. Éppen ezért fontosnak tartom a Tajvan és az Egyesült Államok közötti viszony alakulásának rövid bemutatását.

Az amerikai-tajvani kapcsolatok egészen a koreai háborúig nyúlnak vissza. 1950-ben kezdett ugyanis Washington a szigetnek a Kínai Népköztársasággal szembeni védelmét segítő intézkedéseket hozni.[86] Az akkori amerikai elnök, Harry S. Truman a koreai háború alatt sokat tett Tajvannak a Népköztársasággal szembeni megvédéséért. Utódja, Eisenhower 1954-ben kölcsönös biztonsági szerződést kötött a szigettel, elismerve azt a legitim kínai kormányzat székhelyéül. Emellett amerikai részről egy 5 milliárd dollár értékű katonai és gazdasági segély folyósítására is sor került, mely lehetővé tette Csang Kaj-sek kormányzata számára, hogy konszolidálja helyzetét Tajvanon. Az '50-es és '60-as években az amerikaiak mintegy előretolt bázisul használták a szigetet a kínai és szovjet kommunizmus elleni harcban. A 70-es évek során azonban több olyan, a tajvani rendszert megrázó külpolitikai esemény ment végbe, melynek következtében megkezdődött a sziget fokozatos elszigetelődése. Ezek közül mindenekelőtt Tajvan ENSZ-ből történő kizárását (1971), az Egyesült Államok, mint diplomáciai szövetséges elvesztését (1979), valamint a Tajpej és Washington közötti kölcsönös biztonsági szerződés lejártát (1979) érdemes megemlíteni.[87] Utóbbi két fejlemény Jimmy Carter nevéhez fűződött és heves vitákat váltott ki az amerikai kongresszuson és szenátuson belül. Mindez annak volt köszönhető, hogy e döntéseket bevonásuk nélkül, teljes titokban hozták meg. Végül még 1978-ban Carter bejelentette,

[86] Hozzá kell ugyanakkor tenni, hogy közvetlenül a koreai háború kirobbanása előtt – az erősödő szovjet fenyegetés árnyékában – az Egyesült Államok komoly kísérleteket tett az amerikai-kínai viszony normalizálására, és még a KKP által vezetett Népköztársaság diplomáciai elismerésére is hajlott. Ráadásul 1950. január 5-én Truman akkori amerikai elnök bejelentette, hogy az Egyesült Államok elismeri Kína jogos igényét Tajvan szigetére és kijelentette, hogy nem segítene Csang Kaj-sek csapatainak a sziget megtartásában. Noha 1950. február 14-én megszületett a szovjet-kínai kölcsönös barátsági, szövetségi és lényegét tekintve kölcsönös védelmi szerződés, az Egyesült Államok még hónapokkal később is számolt a Pekinggel való viszony javításának lehetőségével, elképzelései azonban megbuktak. Miután Washington felismerte, hogy nem számíthat a KNK támogatására a Szovjetunióval szemben, Truman elnök egyértelműen a kínaiak tudtára adta, hogy nem nézné jó szemmel Tajvan elfoglalását.

[87] Az Egyesült Államok még Nixon elnöksége idején felvette a kapcsolatot a Kínai Népköztársasággal. Ennek hátterében az a tény állt, hogy a 60-as évek elején a kínai-szovjet viszony megromlott és az amerikaiak ismételten kezdtek úgy tekinteni Kínára, mint lehetséges stratégiai partnerre a Szovjetunióval szembeni küzdelemben. Így 1969 nyarától Washington egy sor „kis lépést" tett Peking irányába. Ezek közül kiemelkedett Nixon 1969-ben tett bejelentése, mely szerint, amennyiben a Szovjetunió megtámadná Kínát, az Egyesült Államok nem maradna közömbös a konfliktusban, valamint, hogy Nixon 1971 nyarán elfogadta Mao Ce-tung meghívását és fél évvel később Pekingbe látogatott. E látogatás során adták ki a felek a sanghaji kommünikét, mely a Tajvan-kérdéssel is foglalkozott. Peking ebben megerősítette azon álláspontját, hogy csak egy Kína létezik, melynek a sziget is részét képezi és meg fog akadályozni bármely, az elszakadás irányába mutató törekvést, továbbá, hogy a konfliktus Kína belügye. Washington mindezt tudomásul vette, és ezzel együtt feladta az általa korábban támogatott „két Kína" elvet is. Kifejezte továbbá, hogy továbbra is a kérdés békés rendezésében érdekelt és végső célja, hogy minden nemű amerikai katonai egységet és berendezést visszavonjon a szigetről.

Washington hivatalosan kinyilvánítja, hogy az Egyesült Államok továbbra is a Tajvan-kérdés békés megoldásában érdekelt, és reményét fejezte ki az iránt, hogy a kérdést a kínaiak maguk között, békés módon fogják rendezni. Ezt követően pedig az amerikai kongresszus elfogadta a már korábban említett *Taiwan Relations Act*-et.

A 80-as években Tajvan politikai berendezkedésében számottevő változások mentek végbe, melyek elvezettek a demokráciába való átmenethez az addig diktatórikus berendezkedés alatt működő szigeten. Ez a tény az Egyesült Államokat Tajvanhoz fűződő kapcsolatainak felülvizsgálatára késztette. Még 1992-ben George H. W. Bush jóváhagyta százötven F-16-os vadászgép Tajvan számára történő eladását, amivel a kínaiak szerint megszegett egy korábbi, 1982-ben kötött közös amerikai-kínai megállapodást.[88] Mikor néhány évvel később, 1995-ben Li Teng-huj akkori tajvani elnök az Egyesült Államokba látogatott, Peking tiltakozása jeléül a szigethez közeli rakétakísérletekkel fejezte ki nemtetszését. 1996-ban, az első közvetlen tajvani elnökválasztás kampányidőszakának idején újabb kínai rakétakísérletek következtek. Erre válaszul Bill Clinton két amerikai repülőgép-anyahajót vezérelt a térségbe. Clinton ugyanakkor Peking nyomására 1999-ben megfogalmazta „három nem" politikáját, mely értelmében kifejezte, hogy Washington ellenzi Tajvan függetlenedését, a „két Kína" elv támogatását, valamint a sziget olyan nemzetközi szervezetekbe való felvételét, melyekben a tagság követelményei között az államiság megléte is szerepel.

5.2. Feszült viszony a Csen-korszak alatt

A 2001-ben – tehát nem sokkal Csen beiktatását követően – hatalomra kerülő első Bush-kormányzat kezdetben egy, a Clinton adminisztrációétól nagyban eltérő Tajvan-politikával állt elő. A tény, hogy 2000-ben Csen Suj-pien személyében egy ellenzéki jelölt tudott győzedelmeskedni a tajvani elnökválasztáson, arra ösztönözte Washingtont, hogy hivatalos külpolitikai céljainak és értékrendjének megfelelően kezelje a Tajpejjel való kapcsolatait. Csen megválasztása ugyanis vitathatatlan jelentőséggel bírt a fiatal tajvani demokrácia számára, arra késztetve a magát a demokratikus értékek szószólójaként feltüntető Egyesült Államokat, hogy változtasson Tajvan-politikáján. Ráadásul kezdetben még úgy tűnt, Csen a szoros-közi megbékélés támogatója lesz, legalábbis kijelentései – többek között a már korábban említett „öt nem" elv betartására tett ígéretei, valamint a függetlenség kérdéséhez való, a korábbi megnyilatkozásaihoz képest jóval mérsékeltebb viszonyulása – egytől-egyig erre utaltak. Tekintve, hogy a Tajvan-kérdés mennyire érzékeny pontja a mindenkori amerikai külpolitikának, ezek a biztosítékok elengedhetetlenek voltak egy feszültségektől mentes Tajpej-Washington viszony megalapozásához.

2001-ben George Bush kijelentette, hogy az Egyesült Államok mindent megtesz annak érdekében, hogy megvédje a szigetet egy esetleges kínai támadástól és ennek megfelelően még ugyanazon év áprilisában jóváhagyta egy fegyvercsomag Tajpej számára történő eladását

[88] Ebben az Egyesült Államok ígéretet tett Pekingnek arra vonatkozólag, hogy az Egyesült Államokból Tajvanra irányuló fegyverszállítmányok mértéke sem minőségében, sem mennyiségében nem fogja meghaladni a korábbi évek szállításait, továbbá, hogy a szállítmányok számottevő csökkentésére szorítkozik a jövőben. Cserébe Kína megerősítette, hogy a Tajvan-kérdés békés módon történő rendezésében érdekelt. A TRA mellett ez az 1982-es, valamint két másik, korábban született hivatalos amerikai-kínai nyilatkozat - az 1972-es Sanghaji Nyilatkozat, illetve az 1979-es, A kapcsolatok Kínai Népköztársasággal való normalizálásáról szóló nyilatkozat - tekinthető a Tajvan-kérdéssel kapcsolatos amerikai külpolitika alapjának.

is. A szigettel szembeni kedvezőbb bánásmódot az is jelezte, hogy Washington több ízben is engedélyezte magas rangú tajvani politikusok tranzitálását az Egyesült Államok területén.

A Tajpej és Washington közötti viszony azonban 2002 nyarától fokozatos romlásnak indult. Csen ebben az időszakban már több olyan kijelentést is tett, amelyek egyértelműen rávilágítottak: a tajvani elnök – annak eredménytelensége miatt – felülbírálta Pekinggel szembeni közeledési politikáját és ezzel együtt kijelentette, hogy a továbbiakban a sziget függetlenedésében látja a Tajvan-kérdés egyedüli lehetséges megoldását.[89] Miután Csen a 2004-es választásokat is megnyerte, Washingtonnak olyan új kihívásokkal kellett szembesülnie, melyek eredményeként rákényszerült Tajvan-politikájának ismételt felülvizsgálatára. A Csen adminisztráció lépései kiszámíthatatlanságának, egyre radikálisabbá váló függetlenségpárti megnyilvánulásainak és a Kínával szembeni, meglehetősen konfrontatív magatartásának köszönhetően ugyanis egyre több alkalommal helyezkedett szembe Washington érdekeivel és külpolitikai prioritásaival. Nem véletlen, hogy az amerikai vezetés szemében a Tajvan-kérdés a Csen elnökség utolsó éveiben egyre inkább egy ketyegő bombaként jelent meg, és ennek megfelelően az amerikai-tajvani kapcsolatok is meglehetősen lehűltek.[90] Ezt kiválóan mutatja egy, még 2006 májusában történt eset is, amikor Washington a latin-amerikai körútjára tartó Csen repülőgépének csupán egy gyors alaszkai üzemanyag-felvételt engedélyezett.[91]

Washington az elmúlt időszakban folyamatos nyomásgyakorlás útján igyekezett nyugalomra inteni az önállóság irányába kacsintgató tajpeji vezetést, érdekei ugyanis a mai napig a térségbeli status quo fenntartásához fűződnek. Az amerikai vezetés 2006 augusztusában egyértelműen Tajpej tudtára adta, ne számítson az Egyesült Államok támogatására, amennyiben egyoldalúan megváltoztatja a status quot. Ezzel együtt felszólította Csent, hogy erősítse meg a status quo iránti elkötelezettségét, valamint, hogy a sziget alkotmányának átdolgozásakor mellőzzön mindenféle, a szuverenitás kérdését érintő módosítást.[92] Erre Csen ígéretet is tett, igaz csak hónapokkal később. Az alapvető probléma az volt, hogy noha mindkét fél elkötelezte magát a status quo fenntartása mellett, viszont alapvetően eltér az arról alkotott felfogásuk.[93]

Az Egyesült Államok Tajvan-politikájának alapjait még évtizedekkel ezelőtt fektették le és ennek megfelelően több szakértő is szükségszerűnek látja azok felülvizsgálatát és az amerikai érdekek újrafogalmazását.[94] Emellett az amerikai-kínai kapcsolatok természete is gyökeresen megváltozott a 80-as évek óta; az Egyesült Államok a Népköztársasággal való gazdasági és politikai kapcsolatai mára rendkívül intenzívvé és fontossá váltak. Ezek pedig könnyen rámehetnek egy esetleges kínai-tajvani konfliktusra, amely azonban a terrorizmus elleni harc,

[89] Elnökségének utolsó éveiben már szinte mindennapossá váltak Csen olyan jellegű kijelentései, mint „két Kína létezik, a Tajvan-szoros egy-egy oldalán", vagy „Tajvan egy szuverén, önálló állam és ennek megfelelően megérdemelné, hogy elfoglalhassa méltó helyét a világ országainak sorában".

[90] Nem meglepő módon Pekingnek egyáltalán nem tetszett ez a Csen által képviselt függetlenségpárti retorika. Ennek nyilatkozataiban hangot is adott, egyúttal fokozatos nyomást gyakorolt Washingtonra, hogy intse rendre a „veszélyes vizek felé evező" tajvani vezetést.

[91] Ezzel párhuzamosan a Csen elnökség alatt az Egyesült Államokbeli tajvani lobby ereje és a sziget ügyének kongresszusbeli támogatottsága is számottevően csökkent.

[92] Dumbaugh [2008d] 18. old.

[93] Csen-ék szerint ugyanis a status quo egy független, szuverén Tajvanra vonatkozik és a sziget politikai státuszának kérdése már rendezett.

[94] Még 1979-80-ban született meg a *„Taiwan Guidelines"*, melyben az amerikaiak lefektették, hogy Washington mit tehet és mondhat a Tajvan-kérdést illetően. A szigorúan bizalmas dokumentumot csak egy alkalommal módosították, és a mai napig érvényben van.

valamint az iraki és afganisztáni háborúk mellett jelenleg cseppet sem hiányzik Washingtonnak.

5.3. Normalizálódó kapcsolatok

Az Egyesült Államok üdvözölte Ma Jing-csiou választási győzelmét, remélve, hogy az új tajvani vezetés a korábbi évek konfrontatív Kína-politikájával szemben a szoros-közi kapcsolatok békés fejlődése mellett kötelezi majd el magát. Miután nyilvánvalóvá vált, hogy a Ma adminisztráció eleget tesz ennek az elvárásnak, a Tajpej-Washington kapcsolatokat az utóbbi években komolyan megterhelő feszültség és kölcsönös bizalmatlanság is elszállt.

Washington alapvetően pozitívan ítéli meg Peking és Tajpej egymáshoz való közeledését, ugyanakkor egyes szakértők aggódva szemlélik a fejleményeket. Ők rámutatnak, hogy bár az Egyesült Államoknak is érdekében áll a szoros-közi kapcsolatok javulása, a Peking és Tajpej közötti túlzott mértékű megbékélés árt az amerikai regionális érdekeknek.[95]

Nem véletlen, hogy Ma Jing-csiouval való decemberi találkozója során a Tajvani Amerikai Intézet – mely az Egyesült Államok de facto nagykövetsége a szigeten – korábbi vezetője, Richard Bush óvatosságra intette a tajvani elnököt.[96] Szerinte Tajpejnek elővigyázatosabban kellene kezelnie a szuverenitás kérdését és emellett „ügyelnie arra, hogy Tajvan hosszú távú érdekei ne sérüljenek." Véleményem szerint e hosszú távú érdekek alatt Bush – ha kimondatlanul is – Washington status quo-hoz fűződő érdekeit is értette.

Egy, az amerikai kongresszus számára készített 2008-as jelentés[97] is rámutat azokra a lehetséges jövőbeli fejleményekre, melyek Washingtont kedvezőtlenül érinthetik. E szerint „a kuomintangista kormány a gazdasági szükségszerűségektől és a tajvani üzleti körök nyomásától vezérelten gyorsan olyan egyezségre juthat Pekinggel, mely megbolygathatja az Egyesült Államok regionális érdekeit."[98]

Peking még beiktatása előtt felszólította az újonnan megválasztott Barack Obamát, hogy a Tajvan-kérdés kapcsán elődeihez hasonlóan tartsa tiszteletben az úgynevezett „három kommünikét"[99] és az „egy Kína" elvet, emellett azonnali hatállyal szüntesse be a Tajvannak

---

[95] Dumbaugh [2008c] 19. old.

[96] *Handle sovereignty with care, Ma told*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2008/12/04/2003430228.

[97] Dumbaugh, [2008c]

[98] Uo. 19. old.

[99] A három kommüniké az Egyesült Államoknak és Kínának a kapcsolatok normalizálásának jegyében tett közös nyilatkozata. Az első ilyen közös nyilatkozat az úgynevezett Sanghaji Kommüniké volt, melyet Nixon amerikai elnök és Csou En-laj kínai pártfőtitkár fogalmazott meg 1972-ben. Ez többek között lefektette, hogy a felek tiszteletben tartják egymás szuverenitását és területi integritását. Washington ezzel együtt hivatalosan elismerte Kína Tajvanra vonatkozó igényét és az „egy Kína" elvet. A második kommüniké megszületése a két állam közötti diplomáciai kapcsolatfelvétel idejére, azaz 1979-re datálódik. Ezzel együtt Washington elfogadta, hogy a kínai nép egyetlen törvényes képviselője a Kínai Népköztársaság és vállalta politikai kapcsolatainak megszakítását a tajvani vezetéssel. A harmadik kommünikét 1982-ben írták alá a gazdasági-, kulturális-, oktatási-, tudományos és technológiai együttműködés elmélyítésének szándékával. Emellett a felek megerősítették a Tajvan-kérdés kapcsán még korábban tett nyilatkozataikat. Washington ezen kívül ígéretet tett arra is, hogy a Tajvannak történő fegyvereladások mértékét fokozatosan lecsökkenti.

történő fegyverszállításokat.[100] Washington erre válaszul közölte Pekinggel, hogy az új adminisztráció szoros-közi politikája nem fog változni az előző kormányéhoz képest. Ez a kijelentés ugyanakkor nem csupán az „egy Kína" elv melletti kiállást, hanem a fegyvereladások folytatását is magában hordozza. Obama még októberben – McCainhez hasonlóan – üdvözölte a Washington által a sziget számára összeállított újabb fegyvercsomagot, mely nemzetbiztonsági szóvivője szerint „hozzájárul a Tajvan-szorosban meglévő egészséges [fegyverkezési] egyensúly fenntartásához."[101] Ráadásul Obama külpolitikáért felelős csapatában több, Tajvannal szimpatizáló politikus is helyet kapott.[102]

Mindenesetre jelenleg úgy tűnik, hogy az Obama- és Ma adminisztráció közti kapcsolat nagyobb feszültségektől mentes lesz. Ma tavaly augusztusi, Los Angeles-i tranzitlátogatásának engedélyezése arra enged következtetni, hogy az Egyesült Államok Barack Obama elnöksége alatt is ki fog állni a sziget mellett.[103] Hillary Clinton amerikai külügyminiszter ezzel összhangban kijelentette, Washington támogatni fogja Tajvan nemzetközi elszigeteltségének csökkentésére irányuló erőfeszítéseit, beleértve a WHO Közgyűlésben való megfigyelői státusz megszerzését is. Emellett arra is utalt, hogy a magas rangú tajvani politikusokkal való párbeszédet is szeretné erősíteni.[104]

[100] *Too early to tell how new US team will handle ties*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2009/01/23/2003434437

[101] *McCain, Obama endorse planned $6.46 billion Taiwan weapons sale*, Bloomberg, http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601087&sid=a7yWeJ_fstgE&refer=home

[102] Közéjük tartozik többek között Jeff Blader, a Nemzetbiztonsági Tanács elnöke, Kurt Campbell kelet-ázsiai és csendes-óceáni ügyekért felelős államtitkár és Jim Steinberg külügyminiszter-helyettes is. Forrás: *Too early to tell how new US team will handle ties*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2009/01/23/2003434437

[103] Ma Latin Amerikába tartott, és amerikai tranzitja során egy, a Tajvani Amerikai Intézet elnöke által adott vacsorán is részt vett.

[104] *US will back Taiwan's bid for more space: Clinton*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2009/01/24/2003434529

Összefoglalás

Tanulmányomban a kínai-tajvani kapcsolatok minél több dimenzióból való bemutatására törekedtem. Ez a fajta megközelítés véleményem szerint elkerülhetetlen ahhoz, hogy megértsük a Tajvan-kérdés komplexitását, valamint a konfliktus egyes szereplői által preferált megoldási lehetőségek mögött rejlő különböző érdekeket. Peking, Tajpej és Washington egyaránt más-más jövőt képzel ugyanis el a sziget számára.

Tanulmányom első részében röviden kitértem a sziget történelmének bemutatására, melynek során külön kihangsúlyoztam egy igen fontos körülményt, mely sok szempontból „megnehezíti" a kérdés megoldását. Ez pedig Tajvan demokratizálódottságának ténye. A Tajvanon megszilárdult demokratikus struktúrák miatt ugyanis mára bármely, a sziget státusát érintő kérdésnél a helyi lakosság véleményét is figyelembe kell venni, így nem kerülhet szóba egy, a kínai és tajvani politikai elit közötti megegyezés.

A második és harmadik fejezetben a Csen- és Ma- kormányok fő külpolitikai irányvonalai bemutatásán keresztül érzékeltettem a két adminisztráció gyakorlatában rejlő gyökeres különbségeket. Láthattuk, hogy az új tajvani elnök hatalomra kerülése után igen pozitív irányba mozdult el mind a Tajpej-Peking, mind a Tajpej-Washington viszony. Ezek közül a szoros-közi kapcsolatokban beállt változás a jelentősebb, mely ugyanakkor lehetőségeket és veszélyeket egyaránt hordoz magában.

Tanulmányom következő részében éppen e veszélyek vizsgálatára tértem rá. Láthattuk, hogy a Kína és Tajvan – látványos közeledésük mellett – továbbra is számolnak egy szoros-közi fegyveres konfliktus lehetőségével. Peking mindenesetre abban bízik, hogy e potenciális konfliktust *„puha erővel"* el lehet kerülni, és mindent megtesz a szoros-közi gazdasági és kulturális kapcsolatok mélyítéséért, a tajvaniak „szívének és eszének" megnyeréséért.

Végül, tanulmányom utolsó részében kitértem az Egyesült Államok Tajvan-politikájának vizsgálatára, melyet az utóbbi időben a Peking és Tajpej érdekei közötti egyensúlyozás gyakorlata jellemez. Láthattuk, hogy a szoros-közi status quo fenntartása – de legfőképp egy Kína és Tajvan közötti konfliktus elkerülése – Washington fontos érdeke. Ennek megfelelően valószínűsíthető, hogy a nemrég beiktatott Obama kormány érdemileg nem változtat majd elődje Tajvan-politikáján.

Következtetések

> *„Kína továbbra is a legnagyobb fenyegetést jelenti Tajvan biztonsága szempontjából, ám gazdasági téren egyúttal lehetőséget is kínál a sziget számára. Azon leszek, hogy e lehetőség maximális kiaknázása mellett minimalizáljam [Tajvan] fenyegetettségét."*[105]
>
> *Ma Jing-csiou*

Az elnök itt idézett mondata kiválóan rámutat arra a hatalmas dilemmára, mellyel a mindenkori tajvani vezetésnek szembesülnie kell: egyrészt törekedni a Kína felemelkedéséből adódó gazdasági lehetőségek kiaknázására, másrészt viszont potenciális veszélyforrásként kezelni a szárazföld közelségét. Mindenesetre egy ügyes lavírozó politikával a Ma Jing-csiou által felvázolt, a fentebbi idézetben ismertetett úgynevezett „maxi-mini stratégia"[106] megvalósítása lehetségessé válhat. A két cél közötti kényes egyensúly fenntartása azonban egyáltalán nem könnyű, jól mutatta ezt annak idején Csen Suj-pien erre irányuló sikertelen kísérlete is.

E tanulmányban arra kívántam rámutatni, hogy bár az utóbbi időben jelentős pozitív fejlemények mentek végbe a Peking és Tajpej közötti kapcsolatokban, ennek ellenére célszerű némi fenntartással szemlélni a felek közeledését. Véleményem szerint bizonyos kérdéseket illetően Peking és Tajpej aligha tudnak majd megállapodásra jutni. A nézeteltérések már a kínai-tajvani szabadkereskedelmi övezet felállításával kapcsolatos egyeztetések során felszínre kerültek. A problémás kérdések közül azonban kiemelkedik Tajvan státusának kérdése, melynek kapcsán nagyon merev álláspontok találkoznak egymással.

Mint ahogy arra e tanulmányban több helyütt is fény derült, Peking továbbra sem hajlandó alkudozni Tajvan státusának kérdéséről és a szigetet – az „egy Kína" elvnek megfelelően – Kína elidegeníthetetlen részének tekinti. Bár Peking hajlana egy olyan megállapodásra, melynek keretében Tajvan az „egy ország két rendszer" modell keretében – a hongkonginál és makaóinál jóval szélesebb körű autonóm jogokkal – csatlakozna Kínához, ezt Tajpej továbbra is elutasítja.

Mostanra már egyértelművé vált, hogy a Ma-adminisztráció a gazdasági és kulturális területeket illetően nagymértékben nyitni kíván Peking felé. Sőt, még a felek közti, immáron mintegy hatvan éve életben levő hadiállapot megszűntetésére is hajlik. Teszi mindezt azért, mivel ezzel Tajvan alapvető érdekeit szolgálja. Ugyanakkor ne gondoljuk, hogy Tajpej belemenne bármiféle, a sziget önállóságát aránytalanul korlátozó egyezménybe. Bár ilyet magától sem tenne, ezt az ellenzék, de mindenekelőtt a tajvani lakosság sem hagyná szó nélkül.

---

[105] *Ma says he will focus on economic ties*, Taipei Times, http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2008/03/24/2003406847

[106] *Ma suggests maxi-mini approach to China*, Taiwan News http://www.taiwannews.com.tw/etn/news_content.php?id=683933&lang=eng_news&cate_img=logo_taiwan&cate_rss=TAIWAN_eng

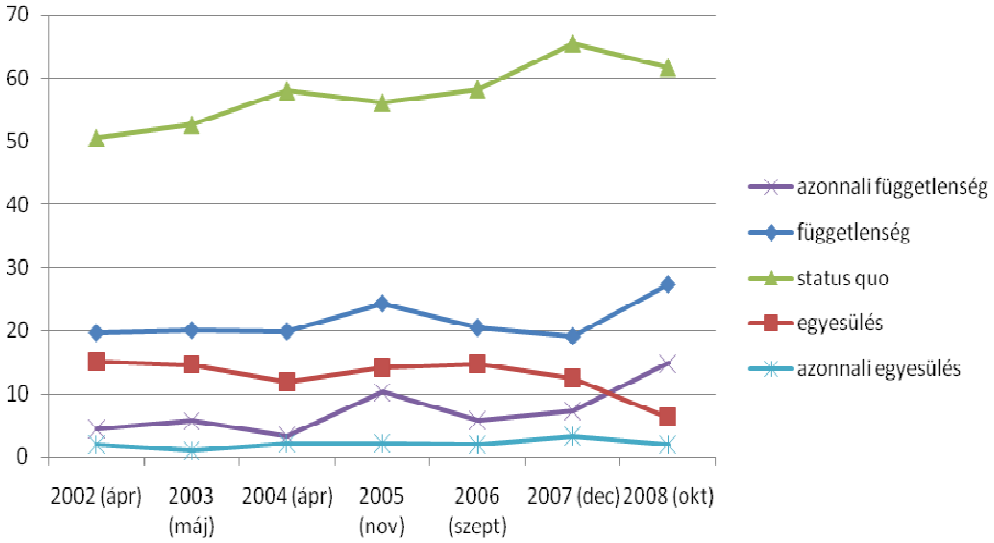

2. sz. ábra. Status quo fenntartása, függetlenség, vagy egyesülés? Adatok forrása: http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm

A Kínától való függetlenség vagy vele való egyesülés kérdése, mint politikai preferencia az elmúlt évtizedek eseményeinek köszönhetően mára már szintén beépült a tajvani identitásba, fontos részévé válva annak. Ha azt vizsgálnánk, hogyan vélekednek a tajvani emberek a sziget esetleges Kínához történő csatlakozásáról, egybehangzóan elutasító választ kapnánk. Azonban – mint ahogy azt az alábbi, a lakosság körében végzett közvélemény kutatásokon alapuló ábra is mutatja – a tajvaniak többsége nem a függetlenedésben látja a Kínával való egyesülés alternatíváját, sokkal inkább a status quo fenntartásában. Érdekes ugyanakkor, hogy a függetlenséget támogatók aránya a legutóbbi felmérés alkalmával – melyre már a Kína és Tajvan közötti párbeszéd megindulása után került sor – rég nem látott magasságba, majdnem 30%-ra szökött.

A Kuomintang jelöltjének megválasztásával a tajvani demokrácia kiállta az úgynevezett „hungtingtoni próbát", tekintve, hogy szabad és békés választásokon keresztül két, egymást követő alkalommal is sikeres változás ment végbe a hatalmon lévő kormány tekintetében.[107] Ugyanakkor egyesek nem tartják kedvezőnek az így kialakuló helyzetet, azzal érvelve, hogy a törvényhozó- és végrehajtó hatalom összpontosulásával és az ellenzék viszonylagos gyengeségével könnyen egy kvázi egypártrendszer alakulhat ki a szigeten, ami semmiképp sem válhat a tajvani demokrácia előnyére.[108]

A szakértők többsége mégis alapvetően pozitív fejleményként értékelte Ma Jing-csiou megválasztását, külön kihangsúlyozva, hogy az új elnök első lépései fontos jelei lesznek

[107] Dumbaugh [2008a] 4. old., hivatkozik Samuel P. Huntington [1991]: The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century. Norman and London Press, London
[108] Dumbaugh [2008a] 2. old.

annak, milyen politikát folytat majd Tajpej az elkövetkezendő négy év során.[109] Márpedig Ma első megnyilvánulásai egyértelműen rámutattak, hogy egy nyugodtabb időszak veheti kezdetét mind a szoros-közi, mind az amerikai-tajvani kapcsolatok tekintetében.

Ugyanakkor a Tajvan-kérdés rendezése valószínűleg még jó darabig váratni fog magára. Bár Peking az utóbbi időkben egy meglehetősen türelmes Tajvan-politikát tett magáévá, kérdéses, hogy ez a türelem meddig tart ki. Az egyesülési folyamatnak a szoros közi gazdasági és kulturális kapcsolatok erősödésétől remélt felgyorsulása ugyanis véleményem szerint hibás elképzeléseken alapul és ennek megfelelően nem vezethet el a kívánt cél eléréséhez. A kérdés az, hogy mindez mikor tudatosul a kínai vezetésben, illetve Peking milyen új Tajvan-politikára tér majd át.

Mindenesetre a szigetnek a későbbiekben való függetlenedésére vagy státusának más módon történő rendezésére jelenleg – sőt, akár évtizedeken belül – nem látok esélyt. Mostanra ugyanis egyfajta patthelyzet alakult ki, melynek részeként Peking az „egy Kína" elv mentén történő újraegyesítés elérésén fáradozik, az új tajpeji vezetés pedig – mintegy tabuként kezelve a státus-témát – igyekszik más jellegű kérdésekre összpontosítani a szoros-közi kapcsolatok terén. Emellett az sem elhanyagolandó tény, hogy a szoros-közi status quo fenntartásához Washingtonnak is alapvető érdekei kötődnek.

Az előző tajvani vezetés függetlenségpárti megnyilvánulásaira reagálva Peking az utóbbi években egyre többet hangsúlyozta azon álláspontját, mely szerint Csen Suj-pien a kínai-tajvani párbeszéd legfőbb akadálya. A lehetőség Ma Jing-csiou hatalomra kerülésével immáron adott számára ahhoz, hogy Tajpejjel konstruktív módon együttműködve a tajvani lakosság körében is próbálja magát minél jobb színben feltüntetni. Azonban – mint ahogy erre már többször is utaltam – több mint kérdéses, hogy ezzel a politikával elérheti-e legfőbb célját, azaz Tajvan Kínával történő újraegyesítését.

[109] Uo. 3. old.

Irodalomjegyzék

Könyvek, folyóiratok

HSIAO, Russell L. [2009]: Hu Jintao's 'Six-points' Proposition to Taiwan. *China Brief*, 2009. 9. évf. 1. szám, 1-3. old.

JORDÁN Gyula [2005a]: Tajvan története. Kossuth Kiadó, Budapest

JORDÁN Gyula [2005b]: Egyoldalú vagy kölcsönös függés? Tajvan és a Kínai Népköztársaság gazdasági kapcsolatai. Közgazdasági Szemle, 52. évf. február, 163-183. old.

PETERSON, Andrew [2004]: Dangerous Games across the Taiwan Strait. The Washington Quarterly, 2004. 27. évf. 2. szám, 23-41. old.

VÁMOS Péter [2006]: Tajvan: önálló ország vagy szakadár tartomány? In: Külügyi Szemle, 2006. 5. évf. 1-2. szám, 71-87. old.

WANG, T. Y. [2005]: The Perception of Threats and Pragmatic Policy Choice: A Survey of Public Opinion in Taiwan. Issues & Studies, 2005, 41. évf. 1. szám, 87-111. old.

Internetes források

ASIA TIMES [különböző cikkek] a http://www.atimes.com/ címen; Internet

BLASKO, Dennis J. [2005]: Hearing on „Net Assessment of Cross-Strait Military Capabilities," 2005. szeptember 15. [online dokumentum] a http://www.uscc.gov/hearings/2005hearings/written_testimonies/05_09_15wrts/blasko.pdf címen;

BLOOMBERG [különböző cikkek] a http://www.bloomberg.com/ címen;

CENTRAL NEWS AGENCY [különböző cikkek] a http://english.cna.com.tw/ címen;

CHANLETT-AVERY et. al. [2006]: Japan-U.S. Relations: Issues for Congress, CRS Report for Congress, 2006. március 31. [online dokumentum] a http://fpc.state.gov/documents/organization/76933.pdf címen;

CHINA DAILY [különböző cikkek] a http://www.chinadaily.com.cn/ címen;

COBB, Adam [2005]: Hearing on „China's Military Modernization and the Cross-Strait Balance", U.S.-China Economic and Security Review Commission, 2005. szeptember 15. [online dokumentum] a http://www.uscc.gov/hearings/2005hearings/written_testimonies/05_09_15wrts/cobb_adam_wrts.pdf címen;

DUMBAUGH, Kerry B. [2008a]: Taiwan's 2008 Presidential Election, CRS Report for Congress, 2008. április 10. [online dokumentum] a http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS22853.pdf címen;

DUMBAUGH, Kerry B. [2008b]: Taiwan's Legislative Elections, January 2008: Implications for U.S. Policy, CRS Report for Congress, 2008. január 22. [online dokumentum] a http://taiwansecurity.org/IS/2008/CRS-Taiwan%202008.pdf címen;

DUMBAUGH, Kerry B. [2008c]: Taiwan-U.S. Relations: Recent Developments and Their Policy Implications, CRS Report for Congress, 2008. szeptember 25. [online dokumentum] a http://www.taiwansecurity.org/2008/CRS-0908.pdf címen;

DUMBAUGH, Kerry B. [2008d]: Taiwan: Overall Developments and Policy Issues in the 109th Congress, CRS Report for Congress, 2008. szeptember 17. [online dokumentum] a http://ftp.fas.org/sgp/crs/row/RL33510.pdf címen;

DUMBAUGH, Kerry B. [2007]: Underlying Strains in Taiwan-U.S. Political Relations, CRS Report for Congress, 2007. április 20. [online dokumentum] a http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33684.pdf címen;

DUMBAUGH, Kerry B. [2005a]: Taiwan: Recent Developments and U.S. Policy Choices, CRS Report for Congress, 2005. március 17. [online dokumentum] a http://www.globalsecurity.org/military/library/report/crs/44122.pdf címen;

JOURNAL OF COMMERCE [különböző cikkek] a http://www.joc.com/ címen;

KAN, Shirley A. [2007a]: Taiwan: Major U.S. Arms Sales Since 1990. CRS Report for Congress, 2007. július 12. [online dokumentum] a http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL30957.pdf címen;

ELECTION STUDY CENTRE – National Chengchi University, 2009 [közvélemény kutatási adatok] a http://esc.nccu.edu.tw/eng/ címen;

TAIPEI TIMES [különböző cikkek] a http://www.taipeitimes.com/News/ címen;

TANNER, Murray S. [2007]: Chinese Economic Coercion Against Taiwan - A Tricky Weapon to Use, RAND National Defense Research Institute, 2007 [online folyóirat] a http://www.rand.org/pubs/monographs/2007/RAND_MG507.pdf címen;

TAIWAN NEWS [különböző cikkek] a http://www.etaiwannews.com/etn/index_en.php címen;

THE CHINA POST [különböző cikkek] a http://www.chinapost.com.tw/ címen;

THE NEW YORK TIMES [különböző cikkek] a http://global.nytimes.com/ címen;

THE WASHINGTON POST [különböző cikkek] a http://www.washingtonpost.com/ címen;

UNREPRESENTED NATIONS AND PEOPLES ORGANIZATION, UNPO [különböző cikkek] a http://www.unpo.org/ címen;

___. [2009]: Military Power of the People's Republic of China. Annual Report for Congress [online dokumentum] a http://www.defenselink.mil/pubs/pdfs/China_Military_Power_Report_2009.pdf címen;